

Nr 148

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor; given Stockholms slott den 29 mars 1963.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,

enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i explosivvaruförordningen, betingade av den tekniska utvecklingen och erfarenheterna från tillämpningen av förordningen. I fråga om tillverkning av explosiva varor införes bestämmelser om rätt att framställa sprängämne på förbrukningsställe. Vidare vidgas rätten att på arbetsplats inneha större mängder explosiva varor för omedelbar förbrukning. Ytterligare upptar förslaget regler som möjliggör tillfälligt omhändertagande av explosiv vara vid fara för missbruk. I fråga om handeln med explosiva varor föreslås, att nuvarande stadgande om behovsprövning slopas.

I förslaget har vidare reviderats gällande bestämmelser om säkerhetsavstånd och om begränsning av kvantiteten explosiva varor, som får förvaras i magasin. Slutligen föreslås, att föreskrifter om transport till sjöss och med järnväg, vilka det hittills ålegat kommerskollegium att utfärda, framdeles skall meddelas av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

Ändringarna avses träda i kraft den 1 juli 1964.

Förslag
till
Förordning
angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341)
om explosiva varor

Härigenom förordnas, att 3 § 1 och 2 mom., 10, 13, 22, 32, 35 och 38 §§, 40 § 2 mom., 41, 44 och 46 §§, 50 § 1 mom., 51—53, 55 och 56 §§ samt 61 § 1, 3 och 4 mom. förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor¹ ävensom rubriken närmast före 41 § nämnda förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

1 mom. Explosiva varor indelas i denna förordning i följande huvudslag, nämligen

sprängämnen, såsom dynamit, nitrocellulosa, nitroglycerin och trotyl, *krut*, såsom *kanonkrut*, *gevärskrut* och *svartkrut*,

ammunition, såsom hagel- och kulpatroner, patroner för slaktmasker samt laddade patron- och laddningshylsor, granater, bomber och minor,

tändmedel, såsom sprängkapslar, tändhattar och stubin, samt

pyrotekniska varor, såsom fyrverkeripjäser, *icke explosiva brand- och rökbomber samt explosiva leksaker*.

2 mom. Med hänsyn till den olika farligheten vid transport hänförs de explosiva varorna till transportklasserna A, B, C, D och E. De olika transportklasserna omfatta följande varuslag, nämligen

transportklass A knallkvicksilver, nitroglycerin och andra högkänsliga explosivämnen samt ammunition och tändmedel, som icke kunna anses transportsäkra,

transportklass B sprängkraftiga tändmedel i allmänhet, såsom sprängkapslar och detonerande stubin,

transportklass C dynamit, svartkrut samt därmed i avseende å transport-

1 mom. Explosiva varor indelas i denna förordning i följande huvudslag, nämligen

sprängämnen, såsom dynamit, nitrocellulosa, nitroglycerin och trotyl, *krut*, såsom *nitrocellulosakrut* och *svartkrut*,

ammunition, såsom hagel- och kulpatroner, patroner för slaktmasker samt laddade patron- och laddningshylsor, granater, bomber och minor,

tändmedel, såsom sprängkapslar, tändhattar och stubin, samt

pyrotekniska varor, såsom fyrverkeripjäser och *knallpjäser samt pjäser för rökstring*.

2 mom. Med hänsyn till den olika farligheten vid transport hänförs de explosiva varorna till transportklasserna A, B, C, D och E. De olika transportklasserna omfatta följande varuslag, nämligen

transportklass A blyazid, nitroglycerin och andra högkänsliga explosivämnen samt ammunition och tändmedel, som icke kunna anses transportsäkra,

transportklass B sprängkapslar och andra sprängkraftiga tändmedel med undantag av detonerande stubin,

transportklass C dynamit, svartkrut samt därmed i avseende å transport-

¹ Senaste lydelse av 61 § 4 mom. se SFS 1960: 451.

(Nuvarande lydelse)

säkerhet jämförliga sprängämnen och krut,

transportklass D mindre känsliga sprängämnen, röksvagt krut, militär ammunition i allmänhet samt därmed i avseende å transportsäkerhet jämförliga pyrotekniska varor, samt

transportklass E annan ammunition än ovan nämnts, icke sprängkraftiga tändmedel i allmänhet, såsom tändhattar och snabbstubin, samt därmed i avseende å transportsäkerhet jämförliga pyrotekniska varor.

(Föreslagen lydelse)

säkerhet jämförliga sprängämnen och krutslag,

transportklass D mindre känsliga sprängämnen och krutslag, detonerande stubin och militära ammunitionseffekter i allmänhet, samt

transportklass E annan ammunition än ovan nämnts, icke sprängkraftiga tändmedel i allmänhet, såsom tändhattar och snabbstubin, samt pyrotekniska varor.

10 §.

Tillstånd att ————— krigsmateriel m. m.

Där ej ————— i kungörelsen.

Länsstyrelsens tillstånd ————— för tillverkningen.

Tillstånd att tillverka explosiva varor annorledes än fabriksmässigt må blott avse laddning av handvapenammunition och tillverkning av pyrotekniska varor.

Tillstånd att tillverka explosiva varor annorledes än fabriksmässigt må blott avse laddning av handvapenammunition, tillverkning av pyrotekniska varor samt tillverkning av sprängämne vid förbrukningsställe för användning därstädes. Tillstånd till tillverkning som sist nämnts må meddelas endast under förutsättning att sprängämnet för ändamålet godkänts av kommerskollegium. Sålunda tillverkat sprängämne må icke utan särskilt tillstånd transporteras utanför förbrukningsstället eller överlätas.

13 §.

Tillverkning av ————— för omgivningen.

Tillverkningsställe må ej vara beläget inom tätbebyggt område. Tillverkning av sprängämnen, krut, sprängladdad ammunition eller sprängkraftiga tändmedel må ej bedrivas på mindre avstånd än 5 000 meter från område som nyss sagts, 500 meter från offentlig byggnad, station å till allmän trafik upplåten järnväg eller annans hus, vari människor bo eller eljest varaktigt uppehålla sig, eller 200 meter från allmän väg eller från järnväg eller farled, som är upplåten till allmän trafik, eller från gränsen till annans fasta egendom, såvida ej ägaren till egendomen annat medgivit.

Tillverkningsställe må ej vara beläget inom tätbebyggt område. Tillverkning av sprängämnen, krut, sprängladdad ammunition eller sprängkraftiga tändmedel må ej bedrivas på mindre avstånd än 500 meter från offentlig byggnad, station å till allmän trafik upplåten järnväg eller annans hus, vari människor bo eller eljest varaktigt uppehålla sig, eller 200 meter från allmän väg eller från järnväg eller farled, som är upplåten till allmän trafik, eller från gränsen till annans fasta egendom, såvida ej ägaren till egendomen annat medgivit.

Där tillverkningen ————— andra stycket.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Tillstånd till handel med explosiva varor må meddelas *allenast där behov av rörelsen föreligger. Utan behovsprövning må dock behörig vapenhandlare beviljas tillstånd att idka handel med ammunition till vapen, som han äger sälja.*

Tillstånd till handel med explosiva varor må *ej* meddelas, *därest rörelsen prövas kunna medföra olägenhet av betydelse med hänsyn till allmän ordning eller säkerhet.*

Ej må ————— föreskrivna villkoren.

32 §.

Under iakttagande av vad nedan i detta kapitel stadgas om olika slag av förråd, nämligen förbrukningsförråd (mindre och större), kringföringsförråd, *handförråd å arbetsplats*, handelsförråd samt förråd i fabriks- och upplagsmagasin, har kommerskollegium att utfärda ordningsföreskrifter beträffande förvaringen av explosiva varor samt närmare bestämmelser om hur förvaringsrum för förråden skola vara belägna och beskaffade.

Under iakttagande av vad nedan i detta kapitel stadgas om olika slag av förråd, nämligen förbrukningsförråd (mindre och större), kringföringsförråd, handelsförråd samt förråd i fabriks- och upplagsmagasin, har kommerskollegium att utfärda ordningsföreskrifter beträffande förvaringen av explosiva varor samt närmare bestämmelser om hur förvaringsrum för förråden skola vara belägna och beskaffade.

Innan bestämmelser ————— Kungl. Maj:ts avgörande.

35 §.

Vill förbrukare samtidigt på samma ställe innehava högst 5 kilogram sprängämnen och krut *samt* 100 sprängkapslar (mindre förbrukningsförråd av sådana varor), har han att ansöka om tillstånd därtill hos polismyndigheten i den ort, där varan skall förvaras. Polismyndighet äger förordna polisman att mottaga sådan ansökan och utlämna tillståndsbevis.

Vill förbrukare samtidigt på samma ställe innehava högst 5 kilogram sprängämnen och krut, 100 sprängkapslar *samt 100 meter detonerande stubin* (mindre förbrukningsförråd av sådana varor), har han att ansöka om tillstånd därtill hos polismyndigheten i den ort, där varan skall förvaras. Polismyndighet äger förordna polisman att mottaga sådan ansökan och utlämna tillståndsbevis.

Använder sökande ————— äga tillämpning.

38 §.

Större förbrukningsförråd av sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel må omfatta högst 60 kilogram sprängämnen och krut *samt 3 kilogram sprängkraftiga tändmedel, därav högst 1 200 sprängkapslar.*

Större förbrukningsförråd av sprängämnen, krut- och sprängkraftiga tändmedel må omfatta högst 60 kilogram sprängämnen och krut, *1 200 sprängkapslar samt 500 meter detonerande stubin. Större förbrukningsförråd, vari förvaras enbart sprängkapslar, må innehålla högst 10 000 sådana kapslar.*

Har förbrukare ————— angivna myckenheterna.
Beträffande belägenheten ————— motsvarande tillämpning.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

40 §.

2 mom. Vill någon, som har att utföra sprängningsarbete i farled eller liknande arbete, ombord å fartyg medföra för ändamålet erforderliga explosiva varor, skall vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Kringföringsförråd må förvaras på fordon eller fartyg. Närmare bestämmelser om dylik förvaring av kringföringsförråd utfärdas av kommerskollegium såvitt avser fordon för transport landvägen annorledes än på järnväg samt, i samråd med kommerskollegium, av sjöfartsstyrelsen såvitt avser fartyg och vederbörande centrala förvaltningsmyndighet såvitt avser järnvägsfordon. Kan vid samråd i någon fråga enighet icke uppnås, skall frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

Handförråd å arbetsplats av sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel.

Innehav och tillfällig förvaring av sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel på arbetsplats.

41 §.

Under arbetsuppehåll på arbetsplats må handförråd om högst 5 kilogram sprängämnen och krut samt 100 sprängkapslar tillfälligt förvaras annorstädes än i det förvaringsrum, varifrån det uttagits, om det på grund av arbetsplatsens avlägsna belägenhet skulle vara förenat med avsevärda olägenheter att återställa handförrådet. Härvid skall dock iakttagas att förvaringsplatsen ligger på betryggande avstånd från byggnader, ställen och kommunikationsleder, som i 37 § avses.

Då synnerliga skäl äro därtill, äger polismyndigheten i orten medgiva, att även större handförråd än i första stycket avses må förvaras på sätt där angives. Sådant medgivande skall förbindas med de villkor och föreskrifter, som i varje särskilt fall finnas erforderliga.

1 mom. Skall någon utföra sprängningsarbete, för vilket åtgår större myckenhet sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel än som må förvaras i förbrukningsförråd eller kringföringsförråd, äger polismyndigheten meddela honom tillstånd att på arbetsplatsen, utöver förråd, innehava för omedelbar förbrukning erforderliga sådana varor. I tillståndsbeslutet skall polismyndigheten angiva största myckenhet av varje varuslag ävensom meddela de föreskrifter i övrigt, som finnas erforderliga.

2 mom. Under kortare uppehåll i pågående sprängningsarbete må högst 5 kilogram sprängämnen och krut, 100 sprängkapslar samt 100 meter detonerande stubin tillfälligt förvaras på arbetsplatsen, om det skulle medföra olägenhet av betydighet att under uppehållet förvara varorna på eljest föreskrivet sätt. Vid sådan tillfällig förvaring skola varorna stå under betryggande uppsikt.

I fråga om arbete i gruva samt arbete på annan arbetsplats, där faran för tillgrepp under uppehåll i ar-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

betet är att anse såsom ringa, äger polismyndigheten meddela tillstånd till tillfällig förvaring på arbetsplats av sprängämnen, krut, sprängkapslar och detonerande stubin i större myckenhet än i första stycket sägs. I tillståndsbeslutet skall polismyndigheten angiva största myckenhet av varje varuslag samt meddela de villkor och föreskrifter i övrigt som finnas erforderliga.

44 §.

Beträffande magasin beläget i anslutning till tillverkningsställe som i 2 kapitlet avses (fabriksmagasin) skola bestämmelserna i 2 kapitlet i tillämpliga delar gälla. *Där ej synnerliga skäl föranleda till annat, må länsstyrelsen icke medgiva, att större myckenhet explosiva varor än 50 000 kilogram inrymmes i sådant magasin. I fråga om ammunition skall härvid inräknas endast vikten av explosiva och pyrotekniska ämnen.*

Beträffande magasin beläget i anslutning till tillverkningsställe som i 2 kapitlet avses (fabriksmagasin) skola bestämmelserna i 2 kapitlet i tillämpliga delar gälla. *Länsstyrelsen må icke medgiva, att i fabriksmagasin inrymmes större myckenhet explosiva varor än som följer av bestämmelser som kommerskollegium utfärdar.*

46 §.

Då tillstånd att anordna upplagsmagasin beviljas, skall länsstyrelsen meddela de villkor och föreskrifter, som i varje särskilt fall finnas erforderliga. *Endast om synnerliga skäl äro därtill, äger länsstyrelsen medgiva, att större myckenhet explosiva varor än 25 000 kilogram inrymmes i samma magasin. I fråga om ammunition skall härvid inräknas endast vikten av explosiva och pyrotekniska ämnen.*

Då tillstånd att anordna upplagsmagasin beviljas, skall länsstyrelsen meddela de villkor och föreskrifter, som i varje särskilt fall finnas erforderliga. *Länsstyrelsen må icke medgiva, att i upplagsmagasin inrymmes större myckenhet explosiva varor än som följer av bestämmelser som kommerskollegium utfärdar.*

Beträffande upplagsmagasin — — — — — 15—17 §§ stadgas.

50 §.

1 mom. Explosiv vara, som tillhör transportklass B, C eller D, skall transporteras under tillsyn av behörig person, som har att svara för att gällande transportbestämmelser iakttagas och att varan å bestämmelseorten eller å etappställe överlämnas till adressaten eller annan behörig mottagare. Varan skall åtföljas av följesedel, till vilken formulär fastställs av kommerskollegium.

1 mom. Explosiv vara, som tillhör transportklass B, C eller D, skall transporteras under tillsyn av behörig person, som har att svara för att gällande transportbestämmelser iakttagas och att varan å bestämmelseorten eller å etappställe överlämnas till adressaten eller annan behörig mottagare. Varan skall åtföljas av följesedel enligt fastställt formulär.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

51 §.

Det ankommer på kommerskollegium att utfärda föreskrifter om de myckenheter explosiva varor av transportklasserna B, C och D, som må försändas med *olika slag av transportmedel*. Kollegium har därjämte att föreskriva vad som skall iakttagas vid och i anslutning till *transport av nyssnämnda varor*. Innan föreskrifter utfärdas rörande transport till lands, skall kollegium samråda med järnvägsstyrelsen och, i ärenden som beröra den yrkesmässiga automobiltrafiken för godsbefordran, jämval statens biltrafiknämnd. Kan i någon fråga enighet icke uppnås, skall frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

Det ankommer på kommerskollegium att utfärda föreskrifter om de myckenheter explosiva varor av transportklasserna B, C och D, som må försändas med *transportmedel landvägen annorledes än på järnväg, samt att föreskriva vad som skall iakttagas vid och i anslutning till dylik transport*. Detsamma skall gälla *beträffande sjöfartsstyrelsen såvitt avser transport ombord å fartyg och vederbörande centrala förvaltningsmyndighet såvitt avser transport å järnväg*.

Innan kommerskollegium utfärdar föreskrift rörande transport, skall kollegium, om föreskriften berör den yrkesmässiga automobiltrafiken för godsbefordran, samråda med statens biltrafiknämnd. Annan central förvaltningsmyndighet skall samråda med kollegium, innan föreskrift utfärdas. Kan vid samråd mellan myndigheter i någon fråga enighet icke uppnås, skall frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

52 §.

Då synnerliga skäl äro därtill, äger länsstyrelsen i det län, varifrån transport utgår, att för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i 48 § första stycket första punkten och 50 § 1 mom. samt från *de* transportföreskrifter, som meddelats av kommerskollegium. Sådant medgivande må förbindas med de villkor och föreskrifter, som finnas erforderliga.

Då synnerliga skäl äro därtill, äger länsstyrelsen i det län, varifrån transport utgår, att för särskilt fall medgiva undantag från bestämmelserna i 48 § första stycket första punkten och 50 § 1 mom. samt från transportföreskrifter, som meddelats enligt 51 §. Sådant medgivande må förbindas med de villkor och föreskrifter, som finnas erforderliga.

Bestämmelserna ovan — — — — — dylik vara.

53 §.

Utöver bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav meddelade föreskrifter skall *beträffande järnvägstransport av explosiva varor gälla vad därom stadgas i gällande järnvägstrafikstadga och vederbörande taxa*.

I trafik — — — — — till efterrättelse.
I fråga — — — — — särskilt stadgat.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

55 §.

Den allmänna — — — — —
 Sprängämnesinspektionen skall lämna dessa myndigheter erforderligt tekniskt biträde vid tillämpningen av bestämmelserna. Därjämte åligger det inspektionen att medverka i tillsynen över bestämmelsernas efterlevnad, särskilt i vad avser tillverkning av explosiva varor, samt att öva kontroll över tillverkningen av dels flyttbara förvaringspersedlar för sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel och dels dörrar till magasin och liknande förvaringsrum för sådana varor.

När helst det av tillsynsmyndighet som avses i första eller andra stycket påfordras äger myndigheten vinna tillträde till lokal, där explosiv vara tillverkas, förvaras eller hålles till salu, samt till ställe, där sådan vara förbrukas. Tillsynsmyndighet är vidare berättigad att erhålla de upplysningar och de prov å varor och materialier, vilka myndigheten anser sig behöva för sin tillsyn, samt att taga del av böcker och anteckningar, som föras på grund av föreskrift i denna förordning.

Sprängämnesinspektionen äger — — — — — dörrar tillverkas.

56 §.

Inträffar explosion — — — på explosionsplatsen.

Polismyndigheten skall — — — utredning översändas.

Har explosiv — — — i orten.

underlydande polismyndigheter.
 Sprängämnesinspektionen skall lämna dessa myndigheter erforderligt tekniskt biträde vid tillämpningen av bestämmelserna. Därjämte må inspektionen tillhandagå allmänheten med råd och anvisningar i fall där så begäres.

På inspektionen ankommer jämväl att medverka i tillsynen över efterlevnaden av gällande bestämmelser, särskilt i vad avser tillverkning av explosiva varor, samt att, där mot bestämmelserna stridande förhållande finnes föreliggande, föranställa om rättelse genom anvisning till den felande. Vinner icke rättelse, skall inspektionen anmäla förhållandet för tillståndsmyndigheten eller, om tillstånd icke meddelats, till vederbörande polismyndighet.

Inspektionen åligger vidare att öva kontroll över tillverkningen av dels flyttbara förvaringspersedlar för sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel, dels dörrar till magasin och liknande förvaringsrum för sådana varor.

När helst det av tillsynsmyndighet som avses i denna paragraf påfordras äger myndigheten vinna tillträde till lokal, där explosiv vara tillverkas, förvaras eller hålles till salu, samt till ställe, där sådan vara förbrukas. Tillsynsmyndighet är vidare berättigad att erhålla de upplysningar och de prov å varor och materialier, vilka myndigheten anser sig behöva för sin tillsyn, samt att taga del av böcker och anteckningar, som föras på grund av föreskrift i denna förordning.

1 mom. Inträffar explosion — — — på explosionsplatsen.

Polismyndigheten skall — — — utredning översändas.

Har explosiv — — — i orten.

2 mom. Kan innehav av explosiv

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

vara antagas vålla fara för missbruk, äger polismyndighet besluta, att varan skall omhändertagas. Är faran för missbruk så överhängande, att polismyndighetens beslut ej hinner avvaktas, äger jämväl polisman omhändertaga varan. Har sådan åtgärd vidtagits, åligger det polismannen att där-om skyndsamt göra anmälan till polismyndigheten, som har att pröva huruvida åtgärden skall bestå.

Omhändertagandet må även avse innehavarens tillståndsbevis.

Omhändertagen vara skall, i avbiddan på beslut om hur med varan skall förfaras, genom polismyndighetens försorg förvaras på sätt som föreskrives i 31 §.

Har vara enligt detta moment omhändertagits från tillståndshavare, skall utan dröjsmål prövas huruvida skäl föreligger att återkalla meddelat tillstånd till innehav. Är länsstyrelse tillståndsmyndighet, åligger det polismyndigheten att skyndsamt underätta länsstyrelsen om omhändertagandet. Finner tillståndsmyndigheten icke skäl att återkalla tillståndet, skall vara och tillståndsbevis som omhändertagits genast återställas till tillståndshavaren. Återkallas tillståndet, skall tillfälle beredas honom att överlåta varan till någon som är berättigad att förvärva varan från honom; dock må för sådant ändamål varan icke utlämnas till annan än den som är berättigad att inneha densamma. Kommer sådan överlåtelse icke till stånd inom skälig tid, skall varan genom polismyndighetens försorg oskadliggöras.

61 §.

1 mom. Tillverkar någon	— — — — —	medgivet, eller
överlåtes explosiv vara i strid mot		överlåtes explosiv vara i strid mot
bestämmelse i 24 § första stycket,		bestämmelse i 10 § fjärde stycket eller
		24 § första stycket,
straffes med dagsböter eller fängelse.		straffes med dagsböter eller fängelse.
Vara, som	— — — — —	förklaras förverkat.
3 mom. Bryter tillverkare	— — — — —	8 §, eller

(Nuvarande lydelse)

transporterar någon explosiv vara, hänförlig till transportklass A, utanför tillverknings- eller förbrukningsställe utan vederbörligt tillstånd eller utan att iakttaga de för transporten meddelade villkoren eller föreskrifterna,

straffes med dagsböter.

Beträffande varor, — — — — —

4 mom. Underlåter innehavare — — — — —

bryter någon mot bestämmelse i 50 § 1 eller 3 mom. eller mot vad i 48 § eller med stöd därav eller av 51 § eller 52 § första stycket föreskrivits eller mot föreskrift, som avses i 53 § andra stycket, eller

söker någon — — — — —

underlåter någon att göra anmälan som i 56 § sägs,

straffes med dagsböter.

(Föreslagen lydelse)

transporterar någon explosiv vara, hänförlig till transportklass A, eller sprängämne, som jämligt 10 § fjärde stycket tillverkats vid förbrukningsställe för användning därstädes, utanför tillverknings- eller förbrukningsställe utan vederbörligt tillstånd eller utan att iakttaga de för transporten meddelade villkoren eller föreskrifterna,

straffes med dagsböter.

motsvarande tillämpning.

42 § föreskrivits, eller

bryter någon mot bestämmelse i 50 § 1 eller 3 mom. eller mot vad i 48 § eller med stöd därav eller av 51 § eller 52 § första stycket föreskrivits eller mot föreskrift, som avses i 53 § första stycket, eller

införseltillstånd, eller

underlåter någon göra anmälan som i 56 § 1 mom. sägs,

straffes med dagsböter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1964; dock att tillämpningsföreskrift, som enligt tidigare bestämmelse utfärdats av kommerskollegium men enligt ny bestämmelse skall utfärdas av annan central förvaltningsmyndighet, skall äga tillämpning intill dess den ersatts med föreskrift, som utfärdats av sistnämnda myndighet.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga om *vissa ändringar i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor* och anför därvid följande.

I. Inledning

Nu gällande förordning om explosiva varor trädde i kraft den 1 januari 1950. Förordningen innehåller blott i mindre utsträckning bestämmelser av teknisk eller eljest mera speciell natur. I stället har kommerskollegium tillerkänts befogenhet att fastställa de föreskrifter och anvisningar, som påkallas beträffande tillämpningen av förordningen. Sådana bestämmelser meddelade kollegium i en den 17 november 1949 utfärdad kungörelse med tilläggsbestämmelser till förordningen om explosiva varor. Vid tillämpningskungörelsen, som utkom såsom nummer 8 år 1949 i kollegiets författningssamling Ser. A, är fogade ett antal bilagor, däribland som nummer 1 »Förteckning över explosiva varor som av kollegium godkänts (grupperna I—V) eller förklarats i vissa hänseenden icke skola vara underkastade förordningens bestämmelser (grupp VI)» och som nummer 2 »Föreskrifter angående sammansättning, förpackning, innehav utan särskilt tillstånd m. m. av explosiva varor».

Det har visat sig, att förordningen och tillämpningskungörelsen i stort sett erhållit en ändamålsenlig utformning. Olika krav på revision av föreskrifterna har emellertid efter hand framförts. I vissa fall har reformkraven kunnat tillgodoses genom ändringar i och tillägg till kungörelsen och dess bilagor. Med tiden har dock behov uppkommit av en närmare översyn av lagstiftningen om explosiva varor. Inom kommerskollegium har med anledning härav verkställts utredning och upprättats ett i augusti 1962 daterat förslag dels till vissa ändringar i förordningen, dels till en ny tillämpningskungörelse.

Över utredningen har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagarämbe-

tet, överbefälhavaren, försvarets fabriksstyrelse, försvarets forskningsanstalt, arbetarskyddsstyrelsen, medicinalstyrelsen, krigsmaterielinspektionen, statens brandinspektion, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, luftfartsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, telestyrelsen, statspolisintendenten, statens provninganstalt, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västerbotens och Hallands län, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges industriförbund, Stockholms handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Sveriges köpmannaförbund, Aktiebolaget Bofors Nobelkrut, Nitroglycerin aktiebolaget, Hammargren & Co aktiebolag, Hanssons pyrotekniska aktiebolag, Aktiebolaget Norma projektilfabrik, Aktiebolaget Svenska metallverken, Aktiebolaget Express-Dynamit och Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik, Svenska brandkårernas riksförbund, Svenska brandbefällets riksförbund, Svenska brandskyddsföreningen, Föreningen Sveriges landsfiskaler samt Föreningen Sveriges stadsfiskaler. Vid åtskilliga yttranden har fogats utlåtanden från sammanslutningar och underordnade myndigheter.

På grundval av vad sålunda förekommit har inom handelsdepartementet upprättats förslag till förordning om ändring i förordningen om explosiva varor.

II. Utredningens omfattning

Utredningen. Inom kommerskollegium har sedan flera år pågått arbete med en revision av lagstiftningen om explosiva varor. Under hösten år 1958 färdigställdes promemorior med förslag till vissa ändringar i förordningen och till ny tillämpningskungörelse jämte bilagor 1 och 2. Promemoriorna remitterades till olika myndigheter och företag. Sedan remissyttranden inkommit, bearbetades materialet, och under hösten 1959 upprättades nya promemorior. Sedermera har, från och med november 1961, en avslutande överarbetning ägt rum. Den har i första hand kommit att gälla frågan om ändringar i förordningen om explosiva varor. Även de tidigare förslagen till ny tillämpningskungörelse jämte bilagor har emellertid ånyo blivit genomgångna och omarbetade.

Vid den avslutande överarbetningen har beaktats, att ny lagstiftning genomförts på ett näraliggande område genom förordningen den 1 december 1961 (nr 568) om brandfarliga varor. Särskilt har övervägts i vad mån ändringar av organisationen kan ha aktualiserats av nämnda lagstiftning. Enligt kollegium har det visat sig, att lagstiftningen om brandfarliga varor och lagstiftningen om explosiva varor tillgodoser samhällsintressen av så jämförelsevis olika slag, att den nya förordningen om brandfarliga varor icke synes böra leda till genomgripande ändringar i lagstiftningen om explosiva varor; med hänsyn till den väsentliga skillnaden mellan de båda

lagstiftningarnas syften och räckvidd är det ej anmärkningsvärt, om också betydande olikheter i organisationen föreligger.

Såvitt gäller förslaget till ändringar i förordningen om explosiva varor redovisar kommerskollegium först vissa grundläggande frågor; de avser klassificering av vissa varor, godkännande av militära explosiva varor, organisationen, pyrotekniska varor samt behovsprövning i ärenden om tillstånd till handel. Därefter upptages vissa andra frågor, bl. a. hemladdning av fickvapen, tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe, innehav och förvaring på arbetsplats, skyddsbestämmelser samt provisoriskt omhändertagande.

Remissyttranden. Kommerskollegiets förslag till ändringar i förordningen om explosiva varor har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. *Arbeterskyddsstyrelsen* har sålunda funnit det framlagda förslaget till ändringar av förordningen innebära betydande förbättringar av gällande bestämmelser. *Överståthållarämbetet* anser, att de föreslagna ändringarna i stort sett synes vara väl motiverade, och ämbetet finner sig — i likhet med de av ämbetet hörda myndigheterna — i huvudsak kunna skänka sin anslutning till desamma. De ändrade eller nytillkomna författningstexterna finner ämbetet förtjänta av högt vitsord. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* delar kommerskollegiets uppfattning, att under de år, som gått efter tillkomsten av gällande lagstiftning, behov otvivelaktigt uppstått av en närmare översyn av ifrågavarande lagstiftning. Det framlagda förslaget till ändringar i förordningen finner länsstyrelsen vara i stort sett väl anpassat efter de erfarenheter, som vunnits under den nuvarande lagstiftningens tillämpningstid. Jämväl *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ansluter sig i allt väsentligt till utredningens förslag, som länsstyrelsen finner välgrundat, och *länsstyrelsen i Örebro län* yttrar, att det framlagda förslaget i allt väsentligt är väl ägnat att läggas till grund för författningsbestämmelser i ämnet. Enligt ett av *Sveriges industriförbund* åberopat utlåtande från *Svenska gruvföreningen* är det allmänna intrycket av utredningen, att kollegium på ett värdefullt sätt sökt anpassa lagstiftningen på området till vad som numera och inför framtiden kan te sig rimligt. *Handelskammaren i Göteborg* anser, att kollegium genomfört sin utredning på ett förtjänstfullt sätt och att de framlagda ändringsförslagen är väl genomtänkta. Ett genomförande av dessa skulle i olika avseenden komma att innebära en väsentlig uppmjukning av de nuvarande föreskrifterna på området. Då dessa föreskrifter ofta visat sig vara till hindres för en ändamålsenlig hantering och användning av sprängämnen för civila arbeten, måste förslaget hälsas med tillfredsställelse. I gemensamt yttrande från *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik* understrykes, att förslaget på åtskilliga punkter synes innebära väsentliga förbättringar och att kollegium beaktat och anpassat sitt förslag till den tekniska utvecklingen på förevarande område.

De kritiska synpunkter, som har framförts mot förslaget, har gällt vissa

särskilda föreskrifter. Vad beträffar godkännande av militära explosiva varor framhåller sålunda *överbefälhavaren*, att militära myndigheter inte längre får möjlighet att bestämma vilka fordringar som från sekretess- och säkerhetssynpunkt bör gälla vid användning, transport och förvaring av vissa explosiva varor för militärt bruk; förslaget bör därför ändras i denna del. Kritik har även framförts mot kommerskollegiets förslag i fråga om hemladdning av ammunition till fickvapen samt tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe. Vidare har kommerskollegiets förslag beträffande den lämpliga utformningen av organisationen rönt gensagor från olika håll. Därvid har särskild uppmärksamhet ägnats frågan om samråd med brandmyndigheter i ärenden rörande explosiva varor.

Under remissförfarandet har därjämte framkommit ett antal önskemål om den närmare utformningen av tillämpningskungörelsen.

Departementschefen. Gällande förordning om explosiva varor utfärdades år 1949. Under den tid, som förflutit efter förordningens tillkomst har en fortskridande teknisk utveckling ägt rum inom de explosiva varornas område. Detta har föranlett olika reformkrav beträffande hithörande lagstiftning. Delvis har dessa önskemål kunnat tillmötesgå genom att den av kommerskollegium utfärdade tillämpningskungörelsen kompletterats. I de fall så icke kunnat ske, har behandlingen av reformkraven fått anstå. Under de senaste åren har emellertid inom kommerskollegium arbetats med en översyn av hithörande frågor. Resultatet härav har redovisats i en av kommerskollegium under 1962 framlagd utredning. Den företagna översynen har givit vid handen, att någon mera genomgripande omarbetning av gällande förordning icke är behövlig för att giva lagstiftningen en tidsenlig utformning. Däremot erfordras ändringar av större omfattning beträffande tillämpningskungörelsen. Kommerskollegiets utredning utmynnar också i förslag till ändringar i 1949 års förordning samt en ny tillämpningskungörelse.

Vid remissbehandlingen har den verkställda utredningen i allt väsentligt fått ett positivt mottagande. Några krav på en mera omfattande ändring av förordningen har sålunda icke framställts. Även jag anser den verkställda utredningen väl ägnad att läggas till grund för den erforderliga moderniseringen av hithörande lagstiftning. Den nuvarande förordningen om explosiva varor är utfärdad efter riksdagens hörande. Med hänsyn härtill bör riksdagen jämväl nu beredas tillfälle att yttra sig över de föreslagna ändringarna i förordningen. Vad beträffar förslaget till ny tillämpningskungörelse torde det få ankomma på kommerskollegium att med beaktande av vad remissinstanserna anfört i denna del meddela erforderliga bestämmelser.

III. Klassificering av vissa varor

Gällande bestämmelser. I 3 § 1 mom. förordningen om explosiva varor indelas de explosiva varorna i fem huvudslag, nämligen *sprängämnen*, såsom dynamit, nitrocellulosa, nitroglycerin och trotyl, *krut*, såsom kanonkrut, gevärskrut och svartkrut, *ammunition*, såsom hagel- och kulpatroner, patroner för slaktmasker samt laddade patron- och laddningshylsor, granater, bomber och minor, *tändmedel*, såsom sprängkapslar, tändhattar och stubin, samt *pyrotekniska varor*, såsom fyrverkeripjäser, icke explosiva brand- och rökbomber samt explosiva leksaker. Då behov föreligger av skilda transportföreskrifter för varor, som tillhör samma huvudslag, göres i 3 § 2 mom. en uppdelning av de explosiva varorna i fem transportklasser, betecknade A, B, C, D och E. De olika transportklasserna omfattar följande varuslag, nämligen *transportklass A* knallkviksilver, nitroglycerin och andra högkänsliga explosivämnen samt ammunition och tändmedel, som icke kan anses transportsäkra, *transportklass B* sprängkraftiga tändmedel i allmänhet, såsom sprängkapslar och detonerande stubin, *transportklass C* dynamit, svartkrut samt därmed i avseende å transportsäkerhet jämförliga sprängämnen och krut, *transportklass D* mindre känsliga sprängämnen, röksvagt krut, militär ammunition i allmänhet samt därmed i avseende å transportsäkerhet jämförliga pyrotekniska varor, samt *transportklass E* annan ammunition än ovan nämnts, icke sprängkraftiga tändmedel i allmänhet, såsom tändhattar och snabbstubin, samt därmed i avseende å transportsäkerhet jämförliga pyrotekniska varor.

Enligt 4 § 3 mom. skall kommerskollegium med tillämpning av förordningens bestämmelser avgöra till vilket huvudslag och till vilken transportklass explosiv vara är att hänföra.

Utredningen. Med stöd av bestämmelsen i 4 § 3 mom. har kommerskollegium genom olika beslut funnit anledning ändra transportklassen för vissa varor, bland dem sådana vilka anförts i exemplifieringen till 3 § 2 mom. De sålunda genomförda jämkningarna bör enligt kollegium föranleda ändring i 3 § 2 mom. explosivvaruförordningen, så att den där anförda exemplifieringen bringas i överensstämmelse med de sedan stadgandets tillkomst ändrade förhållandena. Därjämte föreslås vissa formella jämkningar.

Kommerskollegium anför vidare i fråga om 3 § 1 mom., att enligt kollegiets kungörelse den 6 juli 1959 (nr 4/1959) beteckningen explosiva leksaker icke längre skall användas. Kommerskollegium erinrar om att nämnda beteckning är upptagen i förordningens exemplifiering till huvudslaget pyrotekniska varor och föreslår, att denna omarbetas. Samtidigt föreslås beträffande huvudslaget krut, att i exemplifieringen kanonkrut och gevärskrut utbytes mot nitrocellulosakrut.

Remissyttrandena. Kommerskollegiets förslag till ändring beträffande förordningens bestämmelser om huvudslag och transportklasser för explosiva varor har i allmänhet icke föranlett särskilda erinringar. Med undantag för de militära myndigheterna har de remissinstanser, som yttrat sig i förevarande sammanhang, framställt endast smärre påpekanden. Sålunda yttrar *Aktiebolaget Bofors Nobelkrut*, att ingenting är att invända mot indelningen av explosiva varor i huvudslag. Dock ifrågasättes, om de valda benämningarna för huvudslagen är täckande. Bolaget vill föreslå, att ordet krut utbytes mot ordet drivmedel på grund av förekomsten av helt andra kompositioner (använda som drivmedel) än de som tidigare traditionellt hänförs till huvudslaget krut och som sammankopplas med denna benämning. I fråga om exemplifieringen till transportklasserna anser bolaget, att vid transportklass A knallkvicksilver bör utgå och ersättas med blyazid och/eller tricinat. Knallkvicksilver användes nämligen numera utomordentligt sällan, medan blyazid och tricinat är de vanligen använda tändämnen. Vidare föreslås beträffande transportklass D, att ordet krutslag utbytes mot drivmedel. *Aktiebolaget Norma projektilfabrik* föreslår, att under huvudslaget krut upptages nitroglycerinkrut samt att under huvudslaget ammunition medtages även komponenter i särskilda förpackningar för hemladdning. En mera långtgående omarbetning påyrkas i ett vid överbefälhavarens yttrande fogat uttalande av ett inom försvarets förvaltningsdirektion befintligt samarbetsorgan med representanter för de tre försvarsgrensförvaltningarna, den s. k. *ammunitionsdelegationen*. Denna anför, att exemplifieringen under de olika huvudslagen bör modifieras, så att den bättre följer de på senare år framkomna explosiva varorna. *Försvarets fabriksstyrelse* anför, att indelningen av explosiva varor i transportklasser med olika grader av transportfarlighet är av grundläggande betydelse. Den föreslagna indelningen liksom den gällande är emellertid föga systematisk. Styrelsen förklarar sig väl inse svårigheterna att åstadkomma en från alla synpunkter godtagbar indelning och ifrågasätter därför, om inte i förordningen enbart borde hänvisas till en fullständig och detaljerad förteckning av det slag, som omnämnes i 5 § explosivvaruförordningen.

Departementschefen. Den nuvarande indelningen av explosiva varor i fem huvudslag och fem transportklasser har tillkommit i enlighet med det förslag härom, som framlades av 1942 års sakkunniga för revision av 1928 års förordning angående explosiva varor (SOU 1948: 8). Huvudlinjerna för denna indelning ändras icke enligt kommerskollegiets utredning, som innebär, att endast exemplifieringen till indelningen skall jämkas i vissa avseenden.

I likhet med vad som uttalats av kollegium anser jag, att de ändrade förhållandena efter tillkomsten av 1949 års förordning nu påkallar en ändring av där upptagen exemplifiering. Det förslag, som framlagts i utredningen, är enligt min mening i huvudsak väl avvägt. Med anledning av vad som framkommit under remissbehandlingen av utredningsförslaget torde dock

den ändringen böra vidtagas i kollegiets förslag, att i exemplifieringen till transportklass A anges blyazid i stället för knallkviksilver. Att i större omfattning omarbета nuvarande klassificering finner jag icke påkallat för närvarande.

Jag torde här få anmärka, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande vidtaga sådana ändringar beträffande exemplifieringen till huvudslag och transportklasser, som framdeles kan visa sig påkallade av tekniska skäl eller eljest av utvecklingen.

IV. Tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe

Gällande bestämmelser. I fråga om tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe har kommerskollegium den 27 april 1954 utfärdat kungörelse om beredning av vissa slag av kloratsprängämnen vid förbrukningsstället m. m. (Ser. A nr 3/1954). Genom kungörelsen har kollegium godkänt sådant sprängämne, som beredes genom att ett halvfabrikat, bestående av poröst kaliumklorat av viss beskaffenhet, impregneras med fotogen eller annan olja, samt förklarar, att vissa bestämmelser i explosivvaruförordningen tills vidare icke skall äga tillämpning på avsedda sprängämne i den mån beredningen därav sker vid förbrukningsstället för användning därstädes. Tillstånd att bereda sprängämnet skall meddelas av länsstyrelsen. Denna kan dock förordna, att polismyndigheten i den ort, där beredningen skall ske, skall vara tillståndsmyndighet. Ansökan om tillstånd skall göras på formulär, som godkänts av kollegium, och ingivas till polismyndigheten. Om länsstyrelsen är tillståndsmyndighet, skall polismyndigheten översända ansökningen dit. Tillståndshavare skall iakttaga såväl tillståndsmyndighetens villkor och föreskrifter som sprängämnesinspektionens föreskrifter rörande förvaring och handhavande av sprängämnet och halvfabrikatet. Överlåtelse av sprängämnet får ej äga rum. Transport utom förbrukningsstället får ej ske utan tillståndsmyndighetens medgivande.

Utredningen. Det föreligger ett betydande behov av sprängämnen, som tillverkas på förbrukningsplatsen. Sådan tillverkning ställer sig billig. Processen med tillverkning och användning på stället är ändamålsenlig. Den synes icke vara förenad med särskilda vådor från säkerhetssynpunkt. Genom kungörelsen år 1954 har ifrågavarande tillverkning av sprängämnen undantagits från den gängse regleringen enligt förordningen om explosiva varor. En sådan åtgärd kunde motiveras, så länge det rörde sig om en verksamhet av speciell art och av begränsad räckvidd. Förutom det i 1954 års kungörelse avsedda sprängämnet, som brukar benämnas imatrex, har hittills slutligt utexperimenterats ett sprängämne framställt av ammoniumnitrat och olja (AN-olja). Verksamheten har fått en sådan omfattning, att det både från säkerhetssynpunkt och av hänsyn till intresset att verksamheten skall kunna utvecklas vidare under gängse betingelser synes angeläget att upp-

håva specialregleringen och göra explosivvaruförordningen direkt tillämplig. Därvid bör beaktas, att tillverkningen av sprängämne på förbrukningsstället för användning därstädes i allmänhet sysselsätter högst tre personer. Antalet sysselsatta personer är avgörande för frågan, huruvida viss tillverkning skall betraktas såsom fabriksmässig eller icke. Enligt 7 § andra stycket explosivvaruförordningen betecknas nämligen tillverkning, som sysselsätter mer än tre personer, såsom fabriksmässig. Nu ifrågavarande tillverkning är följaktligen i regel icke fabriksmässig. Tillstånd att tillverka explosiva varor annorledes än fabriksmässigt får enligt 10 § fjärde stycket explosivvaruförordningen meddelas blott för två slag av tillverkning, nämligen laddning av handvapenammunition och tillverkning av pyrotekniska varor. Kollegiets förslag är, att sistberörda bestämmelse ändras därhän, att tillstånd att tillverka explosiva varor annorledes än fabriksmässigt skall kunna meddelas även för tillverkning av sprängämne vid förbrukningsställe för användning därstädes. Enligt kollegium bör beslut om tillstånd förbindas med villkor, att sprängämnet ej får transporteras utanför förbrukningsstället, där det framställts, eller överlätas.

Enligt 1954 års kungörelse kan länsstyrelse delegera sin befogenhet att meddela tillstånd till vederbörande polismyndighet. Denna förenklade ordning för tillståndsgivning har tillämpats med gott resultat, och kommerskollegium anser, att den bör bibehållas. Mot ordningen talar, att explosivvaruförordningen bygger på principen, att tillverkning av explosiva varor skall få ske endast med länsstyrelsens tillstånd. Delegeringen innebär emellertid icke något formellt avsteg från denna princip. Den kan sakligt motiveras, och den överensstämmer med rådande uppfattning om önskvärdheten av decentralisering. För att delegering skall kunna ske synes särskilt stadgande i förordningen erfordras. Detta kan icke lämpligen upptagas i något befintligt författningsrum utan bör inrymmas i ett nytt, av kollegiet betecknat 18 a §. Vid avfattningen av denna paragraf har kollegium övervägt i vad mån länsstyrelsens befogenhet att delegera sin beslutanderätt skulle kunna utsträckas att gälla även annan icke fabriksmässig tillverkning. Övervägandena har givit vid handen, att delegering bör kunna förekomma i fråga om laddning av handvapenammunition. Sådan tillverkning representerar en verksamhet med begränsade riskmoment. Däremot är tillverkning av pyrotekniska varor med hänsyn till föreliggande risker en verksamhet av sådan art, att tillståndsgivning bör omhändervävas av länsstyrelsen, även när tillverkningen icke är fabriksmässig. Kollegiets förslag är således, att den nya 18 a § skall berättiga länsstyrelsen att delegera sin beslutanderätt i tillståndsärenden, såvitt gäller icke fabriksmässig tillverkning i form av laddning av handvapenammunition och av tillverkning utav sprängämne på förbrukningsställe för användning därstädes. Med delegeringen bör enligt kollegium följa rätt för polismyndighet att godkänna föreståndare och vikarie jämlikt 11 §, verkställa avsyning enligt 15 § samt att från tillståndshavaren mottaga vissa anmälningar, som eljest skulle ha tillställts länsstyrelsen såsom tillståndsmyndighet.

Den omständigheten att annan myndighet än länsstyrelse i vissa fall skall kunna vara tillståndsmyndighet bör enligt kollegium medföra en formell ändring av 9 § första stycket, där nu som tillståndsmyndighet omnämnes endast länsstyrelsen.

Remissyttrandena. Kommerskollegiets förslag tillstyrkes eller lämnas utan erinran av länsstyrelsen i Västerbottens län, poliskamrarna i Stockholm och Hälsingborg, åklagarmyndigheten i Stockholm och brandchefen i Göteborg samt Föreningen Sveriges stadsfiskaler och Föreningen Sveriges landsfiskaler. Jämväl i andra remissyttrandan intages en positiv ståndpunkt till kollegiets förslag, varvid dock förordas olika jämkningar däri. Från bl. a. *Landsorganisationen* framhålles vikten av att ifrågavarande tillverkning sker på ett från säkerhetssynpunkt betryggande sätt.

Vad angår den av kommerskollegium föreslagna utvidgningen av möjligheten att meddela tillstånd till icke fabriksmässig tillverkning förklarar sålunda *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik*, att förslaget mot bakgrunden av den utveckling som ägt rum under senare år, synes från tekniska och ekonomiska synpunkter sunt och riktigt. Med hänsyn till de uppenbara risker, som föreligger från säkerhetssynpunkt vid tillverkning av sprängämne, vari ingår explosiva varor och metaller, bör det emellertid komma till klart uttryck i förordningen och icke blott i tillämpningskungörelsen, att tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe icke får avse sprängämnen, vid vars framställning som komponenter ingår explosiva varor och metaller. Härutöver bör tillverkningen kvantitativt begränsas med hänsyn till de risker, som onekligen föreligger att tillåta dylik tillverkning med personal, som saknar kännedom om de ingående råvarornas och de färdiga sprängämnenas egenskaper. En liknande uppfattning framföres av *Sveriges kemiska industrikontor* och *Nitroglycerin aktiebolaget*, vilket bolag vidare omnämner, att man av utredningen skulle kunna tro, att användningen av AN-olja-sprängämnen fått stor omfattning; för närvarande är det emellertid endast ett fåtal företag, som använder sådana sprängämnen. Förbrukningen av dem är något under sju procent av den totala åtgången av civila sprängämnen.

En skyndsam överarbetning av kollegiets ändringsförslag beträffande 10 § påyrkas av *Landsorganisationen*, som anför:

Som motiv för en dylik uppmjukning av gällande bestämmelser har kollegiet anfört, dels att det föreligger ett betydande behov av sprängämnen, som tillverkas på förbrukningsplatsen, dels även att en dylik tillverkning ställer sig billig och är ändamålsenlig. LO har självfallet intet att erinra mot nämnda motiv för en liberalare lagstiftning. Vidare konstateras det i utredningen, att en dylik tillverkning på förbrukningsstället »synes icke vara förenad med särskilda vådor ur säkerhetssynpunkt». Konstaterandet sker utan att kommerskollegium redovisar några grunder för sitt påstående. Konstaterandet lämnar enligt LO:s mening icke någon tillräcklig garanti för att arbetet med ifrågavarande tillverkning kan komma att ske under sådana betryggande former för arbetstagarnas säkerhet, som numera utgör en förutsättning för ett fullgott arbetarskydd. Detta gäller desto mer

som utredningen överhuvud taget inte redovisar vilka säkerhetsåtgärder, som kommer att fordras, för att tillstånd till tillverkning på förbrukningsstället må beviljas. LO anser det nämligen vara nödvändigt med hänsyn till verksamhetens särskilda farlighet att redan innan verksamheten påbörjas garantier skapas för att erforderliga skyddsåtgärder blir vidtagna.

Beträffande den i 18 a § föreslagna *d e l e g a t i o n s r ä t t e n* anser *länsstyrelserna i Kronobergs och Värmlands län*, att de av kollegium i paragrafen angivna ärendena bör kunna avgöras av polismyndigheten utan att särskilt förordnande meddelas. *Länsstyrelserna* föreslår därför, att **polismyndigheterna** genom direkt föreskrift i författningen blir tillståndsmyndighet för dessa ärenden. Samma förslag ställes av *statsåklagaren i Malmö*, som framhåller, att de i utredningen förordade bestämmelserna leder till att samma befogenhet kan komma att i skilda län utövas av olika myndigheter, vilket förhållande från allmän synpunkt måste anses otillfredsställande. Liknande åsikt framföres av *Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler*, som anser det otillfredsställande, om ej inom ett län ifrågasvarande tillstånd skulle kunna meddelas av alla polismyndigheter. Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför, att i författningsrummet bör entydigt angivas vilken myndighet som skall vara tillståndsmyndighet. *Nitroglycerin aktiebolaget* yttrar, att kollegiets förslag torde kunna godtagas utan större risker för att vederbörliga säkerhetskrav blir eftersatta. Bolaget förordar dock bestämt ett stadgande, enligt vilket polismyndighet alltid skall höra sprängämnesinspektionen i ärendet. Att tillståndsärenden av denna art icke bör avgöras utan att sprängämnesinspektionen yttrat sig understrykes även av *överståthållarämbetet*, som för sin del vidare ifrågasätter, om icke delegationsrätten utan risk bör kunna för enhetlighetens skull omfattas även den icke fabriksmässiga tillverkningen av pyrotekniska varor. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser det lämpligt att i förordningen föreskrives, att polismyndigheten skall tillställa länsstyrelsen en avskrift av beslutet. Härigenom skulle länsstyrelsen få ökade möjligheter att utöva tillsyn samt att pröva lämpligheten av förordnandet.

En kritisk inställning till kommerskollegiets förslag rörande delegationsrätten framkommer i det yttrande, som avgivits av *landsfogden i Malmöhus län*, vilken rent preliminärt vill ifrågasätta, om en delegering kan anses lämplig på nuvarande stadium. Omständigheterna synes tala för att tillståndsgivningen åtminstone under en övergångstid bör stanna hos länsstyrelsen. *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik* vill starkt ifrågasätta, om skäl föreligger för den föreslagna delegeringen. Med hänsyn till de risker, som onekligen föreligger från säkerhetssynpunkt vid all slags tillverkning av sprängämnen är det av största vikt, att tillståndsärendena handlägges av en myndighet, som har erforderliga möjligheter till samordning, översikt och enhetligt bedömande. Bolagen kan därför ej tillstyrka kollegiets förslag om delegering. Skulle detta ändock komma att godtagas, bör stadgas, att polismyndighet alltid skall vara skyldig att höra

sprängämnesinspektionen i ärenden av ifrågavarande slag. *Landsorganisationen* finner förslaget direkt olämpligt och anför:

Verksamhetens speciella farlighet, arbetsplatsernas skiftande natur och den omständigheten att särskilt omsorgsfulla arbetarskyddsåtgärder i varje särskilt fall måste företagas för att arbetstagarna skall kunna garanteras största möjliga säkerhet, förutsätter enligt LO:s uppfattning, att tillsynsorganens befattningshavare äger särskilda skyddstekniska kunskaper för att rätt kunna handha sin uppgift. Sådan kunskap har inte polismyndighetens befattningshavare, varför — även om yttrande inhämtas från sprängämnesinspektionen i alla de fall, där inspektionens mening inte är känd — särskilt vid avsyning de många gånger svåra arbetarskyddstekniska synpunkterna ej torde kunna vinna erforderligt beaktande. Det måste enligt LO:s mening vara lämpligare att länsstyrelsernas och polismyndigheternas befogenheter i denna del övertoges av yrkesinspektionen, vars befattningshavare med hänsyn till utbildning och erfarenhet otvivelaktigt torde vara bäst skickade att handha tillsynen av tillverkningen av explosiva varor och inte enbart användningen av dylika varor. Självfallet vill LO inte motsätta sig, att i de delar förordningen om explosiva varor har till uppgift att garantera, att dylika varor icke används på ett för den allmänna säkerheten vådligt sätt, dessa uppgifter handhas av nuvarande tillsynsorgan. LO vill således ävenledes i detta fall förorda ett bibehållande av den nuvarande ordningen till dess det avgjorts, huruvida av LO föreslagen omorganisation hör komma till stånd.

I förevarande sammanhang upptas i remissyttrandena även vissa andra spörsmål. Sålunda ifrågasätter *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik*, om förordningens definition av fabriksmässig tillverkning är realistiskt utformad. Från säkerhetssynpunkt borde fabriksmässigheten snarare knytas till en viss per tidsenhet tillverkad kvantitet sprängämne än till ett visst antal personer, som är sysselsatta i tillverkningen. Samma uppfattning kommer till uttryck i det utlåtande, som avgivits av *Svenska byggnadsarbetareförbundet*, *Svenska fabriksarbetareförbundet*, *Svenska gruvindustriarbetareförbundet*, *Svenska kommunalarbetareförbundet* och *Svenska vägarbetareförbundet* samt *Försvarsverkens civila personals förbund*. *Sveriges kemiska industrikontor* anför i denna fråga:

En förutsättning för att t. ex. »AN:olja» skall få beredas på förbrukningsstället är enligt utredningen att tillverkningen sker med högst tre arbetare, eftersom medgivandet endast berör icke-fabriksmässig tillverkning. Om någon begränsning av tillverkningen anses nödvändig, borde enligt Kemikontorets åsikt en sådan ske genom bestämmelser om t. ex. den maximikvantitet sprängämne, som finge tillverkas å ett förbrukningsställe per dag, och icke genom en begränsning av antalet med tillverkningen sysselsatta arbetare. Det vore en egendomlig konsekvens om ökningen av antalet med sprängämnestillverkningen sysselsatta personer från 3 till 4 — t. ex. genom tillsättandet av en särskild kontrollförmän — skulle medföra förbud mot sprängämnets beredning på förbrukningsstället. Om lagstiftningen skall ändras i riktning mot en relativt fri användning av vissa sprängämnen å förbrukningsstället, hör man kunna utgå från att säkerhetskravet bäst tillgodoses å sådana förbrukningsställen som berör större företag. För sådana torde i särskilt hög grad gälla den i utredningen anförda grundsatsen, att tillverkarna bör ha en ganska långtgående skyldighet att själva vara verk samma för att hindra explosionsolycka.

Svenska gruvföreningen anser det angeläget att klargöra begreppet förbrukningsställe och frågar, om detta innebär enskild sprängplats, arbetsområde, malmområde, enskild gruva, gruvförvaltning eller annan organisatorisk enhet.

Departementschefen. 1949 års förordning om explosiva varor innehåller inga särskilda bestämmelser om beredning av sprängämne på förbrukningsställe. Sedan behov uppstått av föreskrifter för sådan tillverkning, har kommerskollegium meddelat vissa regler i kungörelse den 27 april 1954. Kungörelsen gäller ett sprängämne, som brukar betecknas imatrex, vilket kommit till användning i gruvor samt vid tunnelbyggen och liknande arbeten.

I utredningen omnämnes, att tillverkning av sprängämnen på förbrukningsställe nu nått ganska stor omfattning och att verksamheten visar tendenser att tillväxa ytterligare. Utvecklingen har redan medfört, att det framkommit andra lämpliga sprängämnen. Kollegium har med hänsyn till antydda förhållanden funnit det angeläget att föra in verksamheten under explosivvaruförordningen och att slopa särregleringen.

Kommerskollegiets principiella ställningstagande har under remissförfarandet ej föranlett särskilda erinringar. Även enligt min mening bör med hänsyn till omfattningen av förevarande sprängämnestillverkning särregleringen slopas och erforderliga föreskrifter upptagas i förordningen.

Vad angår den närmare utformningen av dessa föreskrifter har många remissinstanser godtagit kommerskollegiets förslag, medan andra framfört krav om skärpning i olika avseenden. I sistnämnda fall har som skäl anförts de olika risker, som kan vara förenade med ifrågavarande tillverkning. Riskerna för dem, som deltar i arbetsprocessen, får enligt min mening icke undervärderas. Denna handlingslinje torde lättast kunna följas, därest tillståndsgivningen ej anförtros ett stort antal myndigheter utan i enlighet med förslag av landsfogden i Malmöhus län under en övergångstid anförtros länsstyrelse. Mot en sådan lösning skulle kunna anföras, att redan 1954 års kungörelse medger delegationsrätt. Å andra sidan måste emellertid beaktas, att denna kungörelse endast avser tillverkning av ett enda sprängämne. Vidare kan nämnas, att delegationsmöjligheten enligt vad jag inhämtat icke torde ha utnyttjats annat än i undantagsfall. På grund av angivna skäl är jag icke nu beredd att tillstyrka den av kollegium förordade regeln att länsstyrelse skall vara berättigad att delegera sin beslutanderätt i tillståndsärenden av förevarande slag. Frågan om delegering av tillståndsgivningen torde få bero av erfarenheterna av den nya lagstiftningen.

Under remissförfarandet har yrkande framställts, att innebörden av begreppet förbrukningsställe skulle närmare klargöras. Någon sådan definition torde emellertid icke böra givas i lagtexten. Förhållandena på olika arbetsområden skiftar alltför mycket för att en sådan bestämning skulle komma att äga något värde. Det måste därför få ankomma på de rättstillämpande myndigheterna att närmare bestämma förbrukningsställets om-

fattning. Vägledande torde därvid få vara, att under begreppet förbrukningsställe ingår enskild sprängplats och enskild gruva; däremot kan icke gruvförvaltning eller annan organisatorisk enhet anses omfattade av nämnda begrepp.

Enligt kommerskollegium skulle länsstyrelses delegationsrätt enligt den föreslagna 18 a § avse även icke fabriksmässig tillverkning i form av laddning av handvapenammunition. Olika meningar har framkommit rörande den lämpliga utsträckningen av denna delegation. Säkert underlag för bedömning av denna frågeställning torde vinnas först sedan det i samband med polisväsendets förstatligande närmare bestämts, hur polismyndigheterna skall organiseras. Då härtill kommer, att den av kollegium föreslagna delegationsrätten icke synes äga den angelägenhetsgrad, att den påkallar behandling i förevarande sammanhang, finner jag mig icke nu böra upptaga förslaget till närmare prövning.

V. Skyddsavstånd till tätbebyggelse

Gällande bestämmelser. Enligt 13 § första stycket explosivvaruförordningen får tillverkning av explosiv vara icke äga rum å plats, där tillverkningen kan medföra särskild fara för omgivningen. I 13 § andra stycket stadgas, att tillverkningsställe ej får vara beläget inom tätbyggt område samt att tillverkning av sprängämnen, krut, sprängladdad ammunition eller sprängkraftiga tändmedel ej får bedrivas på mindre avstånd än 5 000 meter från sådant område, 500 meter från offentlig byggnad, station på till allmän trafik upplåten järnväg eller annans hus, vari människor bor eller eljest varaktigt uppehåller sig, eller 200 meter från allmän väg eller från järnväg eller farled, som är upplåten till allmän trafik, eller från gränsen till annans fasta egendom, såvida ej ägaren till egendomen annat medgivit. Om tillverkningen är av mindre farlig beskaffenhet eller av ringa omfattning, kan dock länsstyrelsen enligt 13 § tredje stycket meddela undantag från bestämmelserna om minsta avstånd.

Enligt 44 § skall de angivna skyddsavstånden tillämpas även för fabriksmagasin. I fråga om upplagsmagasin gäller enligt 45 § vissa allmänna bestämmelser, vilka kompletteras av föreskrifter i tillämpningskungörelsen.

Utredningen. Från företagarhåll har framhållits, att bestämmelsen om 5 000 meters avstånd till tätbebyggelse icke kunnat upprätthållas i praktiken. Vid planering enligt byggnadslagen hade hänsyn icke tagits till ifrågasättande bestämmelse. Följden är, enligt uppgift, att tätbebyggelse numera uppkommit inom det stadgade minimiavståndet 5 000 meter i fråga om samtliga större fabriker för tillverkning av sprängämnen och likställda varor. Angivna förhållande synes emellertid icke annat än undantagsvis och beträffande mindre anordningar ha framkallat krav på förflyttning av

sprängämnesföretagens anläggningar. Några intressekonflikter av allvarigare slag synes således icke ha uppkommit.

Kommerskollegium finner utvecklingen ge vid handen, att bestämmelsen om 5 000 meters skyddsavstånd till tätbebyggelse under numera rådande förhållanden icke upprätthålles och icke kan upprätthållas annat än i undantagsfall. Under sådana förhållanden bör stadgandet utgå ur förordningen om explosiva varor.

Så synes enligt kollegium kunna ske utan större vådor. Enligt den allmänna regeln i 13 § första stycket får anläggning för tillverkning av explosiva varor icke förläggas till plats där tillverkningen kan medföra särskild fara för omgivningen. Tillståndsmyndighet enligt explosivvaruförordningen samt planeringsmyndighet enligt byggnadslagstiftningen har att med tillämpning av denna allmänna bestämmelse vederbörligen beakta behovet av tillräckligt skyddsavstånd mellan anläggning och tätbebyggelse. Att låsa fast skyddsavståndet vid en sträcka av 5 000 meter har syntts osmidigt. Tillståndsmyndigheten bör, i dagens läge, ha möjlighet att, med beaktande av vidtagna skyddsanordningar och övriga särskilda omständigheter, godtaga kortare skyddsavstånd.

Sökande torde genom föregående förfrågan hos sprängämnesinspektionen och andra sakkunniga kunna få ledning för bedömningen av vilka skyddsavstånd som kan komma att krävas i fråga om anläggning, som han ämnar uppföra.

I förordningen om brandfarliga varor angives icke några fixerade skyddsavstånd. Sådana frågor har hänvisats till tillämpningskungörelsen. På liknande sätt är lagstiftningen om explosiva varor och kollegiets förslag till revision därav uppbyggt i fråga om skyddsavstånd från upplagsmagasin till kringliggande bebyggelse av olika slag.

Kommerskollegium har övervägt att ersätta även övriga i 13 § andra stycket upptagna skyddsavstånd med smidigare, i tillämpningskungörelsen intagna bestämmelser om efter omständigheterna varierande avstånd. Kollegium har emellertid stannat för att låta dessa bestämmelser om skyddsavstånd stå kvar i förordningen. De blir att betrakta såsom minimiavstånd. Av bestämmelser i tillämpningskungörelsen rörande upplagsmagasin framgår att större skyddsavstånd skall tillämpas i fråga om vissa sådana anläggningar. Dessa bestämmelser bör, när skyddsavstånden enligt dem är större än de i förordningen angivna, tillämpas även på fabriksmagasin.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anför, att avgränsningen av det område kring en sprängämnesfabrik, inom vilket bebyggelse ej får ske, bör göras med beaktande av de förhållanden, som råder på platsen, topografi m. m. En generell regel blir därför av ringa värde. Den synes kunna utgå ur förordningen. Å andra sidan visar erfarenheten, att det ofta kan vara svårt för redan etablerade sprängämnesfabriker att värja sig mot påträngande bebyggelse. Särskilt gäller detta industrier i närheten av större

tätorter. Länsstyrelsen finner det angeläget, att icke slopanDET av skyddsavståndet kommer att medföra krav på oskäligt stora, kostnadskrävande säkerhetsanordningar inom fabriksområdena på grund av att bebyggelsen vill tvinga sig allt närmare. Även *länsstyrelsen i Örebro län* vill biträda kollegiets förslag och uppger, att det inom länet finnes tre större anläggningar för tillverkning av explosiv vara, vilka samtliga är belägna i eller i närheten av stad. I alla tre fallen ligger stadens tätbebyggda del inom det stadgade minimiavståndet av 5 000 meter från tillverkningsstället. Länsstyrelsen understryker dock den synnerliga vikten av att vid meddelande av tillstånd till fabriksanläggningar hänsyn toges till kringliggande bebyggelse. *Poliskammaren i Hälsingborg* finner det riktigt, att stadgandet om 5 000 meters skyddsavstånd utgår ur förordningen, då det synbarligen icke kan upprätthållas; ett mera smidigt och tänjbart skyddsavstånd bör kunna godtagas. Även *brandchefen i Göteborg* delar uppfattningen, att en realprövning från fall till fall bjuder sådan säkerhet, att skyddsavståndet 5 000 meter kan utgå. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* finner den föreslagna ändringen välmotiverad men anser, att den bör komma till klarare uttryck i författningstexten, samt fortsätter:

Prövningen av skyddsavstånd till tätbebyggelse avser endast befintlig bebyggelse. Planerad eller eljest framtida bebyggelse beröres ej. Enligt 5 § andra stycket byggnadslagen förutsättes för att mark skall få användas till tätbebyggelse, att den vid planläggning enligt byggnadslagen prövats från allmän synpunkt lämpad för ändamålet. Därunder torde ej innefattas prövning av skyddsavstånd av förevarande slag. Någon möjlighet för markägare att genom expropriation tvinga bort närbelägen anläggning för explosiva varor torde i allmänhet ej finnas. Det synes emellertid icke rimligt att en markägare — särskilt då denne i regel ej ens hörts i ärendet angående tillstånd till anläggning för explosiva varor — skall vara förhindrad att sälja eller upplåta mark för bebyggelse inom visst avstånd från anläggning för explosiva varor. Länsstyrelsen vill därför ifrågasätta om icke i ärenden om tillstånd till anläggning för explosiva varor markägare och andra berörda sakägare inom en i samråd med sprängämnesinspektionen av tillståndsmyndigheten bestämd skyddszon kring den planerade anläggningen alltid skola höras genom tillståndsmyndighetens försorg. Om därvid bärande invändningar, t. ex. med hänsyn till planerad framtida bebyggelse, göres av markägare eller annan sakägare, t. ex. innehavare av servitut eller annan rättighet, bör tillstånd kunna vägras till anläggningen.

Kollegiets förslag att slopa gällande skyddsavstånd till tätbebyggelse finner *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik* vara riktigt och realistiskt med hänsyn till utvecklingen. Bolagen beklagar dock, att kollegiets överväganden att ersätta även förordningens nuvarande bestämmelser om visst avstånd till byggnader, farleder och annat med smidigare, i kungörelsen intagna bestämmelser icke föranlett något förslag. Sistnämnda spörsmål diskuteras av *Aktiebolaget Norma projektilfabrik*, som tillverkar ammunition för handvapen och automatvapen. Bolaget omnämner, att det disponerar över ett ansevärt fabriksområde i Åmot-

fors samhälle, vilket delvis vuxit upp som resultat av bolagets verksamhet, och att i enlighet med gällande bestämmelser ett avsevärt skyddsområde lagts ut för fabriken, samt fortsätter:

Skulle man strikt följa förordningens bestämmelser om 500 meters avstånd skulle detta omöjliggöra fabriken drift. Vi kunna icke tänka oss att det är avsikten att förhindra för bolaget att använda för ammunitionstillverkning sina anläggningar, som hava ett brandförsäkringsvärde av c:a 5 miljoner kronor för byggnader och av c:a 10 miljoner kronor för maskiner. Vi äro på det klara med att en strikt tillämpning av ett sådant förbud icke kan tänkas vara aktuellt, när laddning i den form den bedrivs medför praktiskt taget ingen explosionsrisk utan endast en viss brandfara, som dock i föreliggande fall är utan betydelse för SJ:s anläggningar och vägtrafiken. Det måste emellertid påpekas, att en kategorisk avståndsangivelse icke lämpligen kan användas i ett sådant fall som detta utan bör ersättas med smidigare bestämmelser, så att förordningen blir i överensstämmelse med de faktiska förhållandena, som säkert gäller flera företag inom ammunitionstillverkningen.

Enligt *arbetarskyddsstyrelsen* synes den av kollegium föreslagna ändringen av 13 § andra stycket motivera, att till tredje stycket göres ett tillägg, varigenom skapas möjlighet att i särskilt fall, när så finnes påkallat, föreskriva större avstånd än som sägs i andra stycket.

Departementschefen. Jag vill för min del tillstyrka kommerskollegiets förslag att bestämmelsen om skyddsavstånd av 5 000 meter från tillverkningsställe till tätbebyggelse skall utgå ur 13 § andra stycket.

Med anledning av vad som anförts vid remissbehandlingen vill jag framhålla, att bestämmelserna i 13 § andra stycket icke innebär, att tillståndsmyndigheten är förhindrad att fastställa större skyddsavstånd än de i lagrummet angivna. Någon särskild bestämmelse med erinran härom synes knappast vara erforderlig. Ej heller bör vad Aktiebolaget Norma projektilfabrik anført föranleda ändrade bestämmelser. Bolagets omnämnda fabrikation synes utgöra sådan mindre farlig tillverkning, beträffande vilken länsstyrelse jämlikt 13 § tredje stycket äger meddela erforderliga undantagsbestämmelser. Vad slutligen angår förslaget, att sakägare alltid skall höras i ärenden om tillstånd till anläggning för explosiva varor, vill jag erinra om att ansökningar om tillstånd till fabrikmässig tillverkning jämlikt 10 § andra stycket i regel skall kungöras. Såvitt av det tillgängliga materialet framgår har behov av ett närmare reglerat förfarande icke visat sig föreligga. Ej heller sistnämnda förslag bör därför föranleda någon särskild åtgärd.

VI. Maximikvantiteter i magasin

Gällande bestämmelser. Föreskrifter om den största myckenhet explosiva varor, som må inrymmas i fabriksmagasin och upplagsmagasin meddelas i 44 och 46 §§ explosivvaruförordningen. Maximikvantiteten är för fabriksmagasin 50 000 kilo och för upplagsmagasin 25 000 kilo. Länsstyrelsen kan dock medgiva större mängd, om synnerliga skäl föreligger därtill. I fråga om ammunition gäller, att endast vikten av explosiva och pyrotekniska ämnen skall inräknas.

Utredningen. Till kollegium hade meddelats, att dispenser från maximi-bestämmelsen rörande fabriksmagasin beviljats företag, som eljest skulle ha haft betydande svårigheter att finna utrymme för erforderligt antal magasin. I anslutning härtill har för kollegium framhållits, att gällande bestämmelser vore föråldrade. Om större mängder än de i förordningen angivna finge förvaras i varje magasin, kunde antalet magasin och det område, där magasinerna vore förlagda, begränsas. Fördelarna härav kunde, även från risk-synpunkt, anses väga över de nackdelar, som det innebure att förvara en mycket stor kvantitet i samma magasin. Gällande bestämmelser om maximikvantiteter borde, i varje fall såvitt gäller fabriksmagasin, jämkas så, att det bleve tillåtet att utan särskild dispens förvara åtminstone 200 000 kilo i sådant magasin. Intill denna kvantitet meddelades redan dispenser.

Kollegium förklarar sig dela de anförda åsikterna. Enligt kollegiets mening kan de fastställda maximikvantiteterna hindra en rationell lagring av ifrågavarande explosiva varor. Anspråket på skydd för omgivningen kan tillgodoses genom att skyddsavstånden mellan magasinerna och omgivande bebyggelse m. m. anpassas efter mängden i magasinet förvarade varor. Det kan vara till fördel även från säkerhetssynpunkt med en viss koncentration av området för förvaring av explosiva varor. Lagring av större mängder explosiva varor i magasin än de nu tillåtna torde ej medföra sådana faror att det från säkerhetssynpunkt finnes skäl att hålla fast vid bestämmelserna. Med hänsyn härtill föreslår kollegium, att bestämmelserna i 44 och 46 §§ om maximikvantitet skall utgå.

Emellertid anser kollegium, att fältet ej bör lämnas alldeles fritt. De praktiska erfarenheterna här i landet inskränker sig till magasin av storleksordningen 200 000 kilogram. Det synes därför lämpligt att såsom regel hålla fabrikenas magasin inom ramen därför, i varje fall till dess vidare erfarenhet vunnits. Kollegium framhåller, att det i särskilda fall med hänsyn till omständigheterna kan finnas anledning för tillståndsmyndigheten att sätta gränsen för vad som får förvaras i visst magasin betydligt lägre. Så måste givetvis ske, om magasinet är så beläget, att bestämmelserna om skyddsavstånd eljest icke kan iakttagas. Även andra omständigheter kan emellertid föranleda därtill, t. ex. särskild farlighet hos den förvarade varan eller sär-

skilda risker för skadegörelse på grund av den omgivande terrängens beskaffenhet. Det bör därför finnas vissa allmänna föreskrifter om generella begränsningar, och i varje särskilt fall måste det åligga tillståndsmyndigheten att avväga vilken mängd som högst skall få förvaras, så att tillräcklig säkerhet mot skadegörelse kan anses föreligga, samt att utfärda erforderliga villkor och föreskrifter. De allmänna föreskrifterna bör i detta fall ha sin plats i kollegiets tillämpningskungörelse.

I utredningen föreslås, att i 44 och 46 §§ intages likalydande bestämmelser, enligt vilka kollegium skall äga meddela allmän föreskrift att i fabriksmagasin och upplagsmagasin ej skall få förekomma mer än viss största myckenhet explosiva varor.

I den föreslagna nya tillämpningskungörelsen har denna myckenhet satts till 200 000 kilogram för fabriksmagasin och till 100 000 kilogram för upplagsmagasin. För särskilda slag av upplagsmagasin skall dock lägre maximikvantiteter gälla. Kommerskollegium skall kunna meddela dispens även från de i tillämpningskungörelsen sålunda angivna bestämmelserna om maximikvantitet.

Remissyttrandena. Kollegiets förslag har föranlett endast ett fåtal uttalanden från remissinstansernas sida. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför, att den i likhet med *brandchefen i Göteborg* hyser viss tvekan angående förslaget. Länsstyrelsen, som förutsätter att förslaget kan motiveras med tillräcklig erfarenhet om att betryggande säkerhet i alla fall kan uppnås, finner det angeläget, att i hithörande ärenden sprängämnesinspektionen i remissvar lämnar tillståndsmyndigheten utförliga förslag angående de föreskrifter, som bör uppställas i tillståndsärendet. *Nitroglycerin aktiebolaget* anser det befogat, att maximikvantiteten explosiv vara i fabriksmagasin genom de föreslagna tillämpningsföreskrifterna höjes till 200 000 kilo. Beträffande upplagsmagasin ifrågasätter bolaget, om icke den nuvarande maximikvantiteten kan vara tillfyllest.

Departementschefen. I 44 och 46 §§ explosivvaruförordningen meddelas vissa regler om den största myckenhet explosiva varor, som får förvaras i fabriksmagasin och upplagsmagasin. Kommerskollegiets förslag är, att dessa regler ersättes med bestämmelse att kollegium i tillämpningskungörelsen skall äga meddela allmän föreskrift att i fabriksmagasin och upplagsmagasin ej skall få förekomma mer än viss största myckenhet explosiva varor. Förslaget är enligt min mening rimligt och välbefogat. Samtidigt som de föreslagna reglerna möjliggör, att rationella lagringsmetoder kan komma till användning, ger de också utrymme för att säkerhetssynpunkter får vederbörligt beaktande vid avgörande av hithörande tillståndsfrågor. Såsom framhållits av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län får det nämligen förutsättas, att sprängämnesinspektionen i tillståndsärendena kommer att föreslå erforderliga anvisningar i detta avseende.

VII. Innehav och förråd på arbetsplats

Gällande bestämmelser. I 41 § explosivvaruförordningen ges bestämmelser om handförråd å arbetsplats av sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel. Där stadgas, att handförråd om högst 5 kilogram sprängämnen och krut samt 100 sprängkapslar under arbetsuppehåll på arbetsplats får tillfälligt förvaras annorstädes än i det förvaringsrum, varifrån det uttagits. Förutsättning är, att det på grund av arbetsplatsens avlägsna belägenhet skulle vara förenat med avsevärda svårigheter att återställa handförrådet.

Då synnerliga skäl föreligger, kan polismyndigheten medgiva, att även större handförråd får förvaras på samma sätt. Erforderliga villkor och föreskrifter skall fastställas av polismyndigheten.

Utredningen. På arbetsplatser kan behov föreligga att, utöver förråd, för omedelbar förbrukning inneha betydande kvantiteter sprängämne för större arbeten. Särskilt är detta fallet, när arbetet avser att iordningställa ett större antal laddningar för samtidig sprängning med kortintervalltändning. För att anpassa bestämmelserna till rådande förhållanden och behov har kollegium omarbetat 41 §. Omarbetningen innebär till en början, att ordet »handförråd» slopats.

Paragrafen föreslås uppdelad i två moment. I det första behandlas det spörsmål om innehav, som nyss berördes. Enligt förslaget skall polismyndigheten kunna ge tillstånd till innehav på arbetsplatsen, utöver förråd, av sprängämnen, krut och sprängkraftiga tändmedel för omedelbar förbrukning. I tillståndsbeslutet skall angivas hur mycket som skall få innehavas av varje varuslag. Därjämte skall de föreskrifter i övrigt meddelas, som finnes erforderliga. Genom stadgandet torde klarläggas, att hinder icke skall föreligga att medgiva förvärv och innehav av sprängämnen m. m. för löpande förbrukning på arbetsplats i all den utsträckning som behov därav föreligger, förutsatt blott att det kan påräknas att varorna kommer att handhavas på sådant sätt att fara icke uppkommer från säkerhetssynpunkt. Kollegium omnämner, att tekniken med kortintervallsprängning medför, att laddning av en viss sprängplats ibland utföres under flera dagar innan sprängplatsen iordningställts och sprängning kan ske; laddningar jämte vid dem anbringade tändmedel blir stående någon tid i laddningshålen. De föreskrifter, polismyndigheten skall meddela i samband med tillståndsbeslutet, avses skola tillgodose säkerhetssynpunkterna. Viss vägledning vid utformningen av föreskrifterna kan möjligen erhållas av arbetarskyddsstyrelsens anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid sprängningsarbete. En allmän hänvisning till dessa har intagits i kollegiets förslag till ny tillämpningskungörelse. I denna återfinnes därjämte en föreskrift, som avser framför allt läget i samband med förberedelser till kortintervallsprängning, då sprängplats börjat iordningställas för sprängning. Enligt nämnda föreskrift skall genom bevakning eller på annat betryggande sätt tillses, att obe-

höriga icke kan komma åt de för sprängningen anbringade explosiva varorna vare sig under pågående arbete eller under uppehåll däri. Såsom alternativ till bevakning har kollegium menat, att effektiva avspärrningsåtgärder genom stängsel skall kunna godtagas.

Det andra momentet kan sägas ersätta bestämmelserna i nuvarande 41 §. Reglerna avser förvaring under kortare uppehåll i pågående sprängningsarbete. De medger tillfällig förvaring på arbetsplatsen av högst 5 kilogram sprängämnen och krut, 100 meter detonerande stubin samt 100 sprängkapslar. Förutsättning är att det — t. ex. på grund av arbetsplatsens avlägsna belägenhet — skulle medföra olägenhet av betydelse att återställa varorna till det förvaringsrum, varifrån de uttagits. Vid förvaringen skall iakttas, att varorna skall stå under uppsikt. Bestämmelserna avser tillfällen, då sprängare under kortare uppehåll i arbetet, t. ex. för måltid, icke har varorna i omedelbar besittning.

Ett särskilt stadgande skall enligt förslaget gälla i fråga om tillfällig förvaring i gruvor och på andra arbetsplatser, där fara för tillgrepp under uppehåll i arbetet är att anse såsom ringa. För sådant fall skall polismyndigheten kunna ge tillstånd till tillfällig förvaring av större kvantiteter än de eljest tillämpade. I tillståndsbeslutet skall den största myckenhet angivas, som får innehavas av varje varuslag. Därjämte skall de föreskrifter i övrigt meddelas, som finnes erforderliga. Bestämmelsen avser att möjliggöra de lättnader i fråga om uppsikt och andra åtgärder för att hindra tillgrepp, vilka framstår såsom befogade på grund av förhållandena. Stadgandet bör enligt kollegium kunna tillämpas t. ex. på en arbetsplats, som väl ligger i bebodda trakter eller vid trafikled och alltså i och för sig kan nås av obehöriga men som är så väl inhägnad eller på annat sätt avspärrad från omgivningen, att den i praktiken är skyddad från tillträde av obehöriga.

Bestämmelserna om tillfällig förvaring gäller icke för uppehåll i arbetet från en arbetsdag till en annan. Den förvaring, som äger rum under dylikt uppehåll, är enligt kommerskollegiets mening icke att anse såsom tillfällig. För sådan förvaring bör därför bestämmelserna för förvaring i förråd gälla.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Örebro län* finner de föreslagna bestämmelserna av behovet påkallade och lämpligt utformade. *Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler* uppger, att nya sprängämnesslukande metoder vid skogsdikning medfört svårigheter vid tillståndsgivningen enligt nuvarande regler och betecknar ändringen som direkt behövlig. Även *Sveriges köpmannaförbund* tillstyrker förslaget såsom innebärande en förenkling för både återförsäljare och förbrukare. Den föreslagna uppmjukningen av nuvarande bestämmelse möter ej heller någon erinran av *poliskammaren i Hälsingborg* samt *länsstyrelsen i Värmlands län*, som dock anser det önskvärt, att de nya reglerna närmare exemplifieras i tillämpningsföreskrifterna.

Aklagarmyndigheten i Stockholm anför, att det i samband med polisutredningar rörande förövade inbrott medelst sprängning ofta uppgeres, att

gärningsmannen stulit sprängämnet på någon arbetsplats. Genom ändringen av 41 § synes bestämmelserna ha fått en från säkerhetssynpunkt stabilare utformning. Även i det utlåtande, som avgivits av *polis-kammaren i Stockholm* framhålles betydelsen av att noggrann uppsikt hålles över sprängämnen, som förvaras på arbetsplatser. Behovet av bevakning eller annat skydd framhålles vidare av *brandchefen i Göteborg*, *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* och *Föreningen Sveriges landsfiskaler*. Den senare föreningen ifrågasätter, om det från säkerhetssynpunkt kan vara försvarligt att såsom alternativ till bevakning godtaga avspärrning; enligt erfarenhet utgör stängsel ett föga effektivt skydd mot tillgrepp.

I några yttranden framföres yrkanden om ändringar i kollegiets förslag. Sålunda föreslår *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i syfte att förenkla ansökningsförfarandet, att möjlighet skapas att söka tillstånd hos länsstyrelse att inneha större kvantiteter på skilda orter i likhet med vad som finns angivet beträffande s. k. kringföringsförråd i 40 §. I motiveringen anför styrelsen:

Såsom angivits i kommentarerna till förordningen föreligger vid kortintervallsprängning numera ofta behov av att inneha större kvantiteter sprängämne än vad som finnes i förråd. Vid sådana sprängningar tillgår det i regel så, att erforderlig kvantitet sprängämnen levereras genom säljarens försorg med bil till arbetsplatsen på morgonen, varefter laddningen omedelbart påbörjas och sprängningen fullföljes samma dag. Inom anläggningsarbete förekommer sådana sprängningar i stor utsträckning och utföres ofta av arbetsgivare, som har verksamhet inom flera polisdistrikt.

Enligt *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* kan den av kollegium föreslagna utformningen av paragrafen föranleda tveksamhet hos vederbörande polismyndighet. Stadgandet bör därför givas annan lydelse. Föreningen anför härom:

Stundom kan förhållandena på en större arbetsplats vara sådana, att man vid ett och samma sprängningstillfälle behöver nyttja kanske 1 000-tals kg sprängämne för att nå avsett arbetsresultat. En så omfattande laddning kan ta åtskillig tid i anspråk. Under denna tid måste en ganska avsevärd sprängämnesmängd »förvaras» på arbetsplatsen. Någon förvaring i författningens mening är det dock icke fråga om, eftersom åtgärderna i samband med laddningen utgör en direkt förberedelse för sprängämnenas slutliga förbrukning.

I syfte att klart ange att tillstånd för sådan »förvaring» skall lämnas, om icke särskilda säkerhetsskäl i det enskilda fallet föranleder till annat, torde utformningen av ifrågavarande bestämmelse behöva något revideras. Större klarhet skulle måhända vinnas genom att orden »för omedelbar förbrukning» ersättes med uttrycket »för löpande förbrukning».

Arbetskyddsstyrelsen anser, att i 41 § bör behandlas, förutom det speciella innehav som åsyftas i 1 mom. av kollegiets förslag, endast frågan om explosiva varors oätkomlighet för obehörig. Det kan därvid bli fråga om dels kortare uppehåll i pågående sprängningsarbete på en och samma arbetsdag, dels uppehåll i sprängningsarbete från en arbetsdag till nästföljande. I sistnämnda fall bör polismyndighetens tillstånd krävas. Det bör dock i

båda fallen överlåtas på kommerskollegium att i samråd med arbetarskyddsstyrelsen föreskriva om allmänna villkor för förvaringen.

Departementschefen. Utvecklingen av sprängämnestekniken har medfört, att behov kan föreligga att för omedelbar förbrukning inneha betydande kvantiteter sprängämnen till större sprängningsarbeten. Explosivvaruförordningen upptar för närvarande inga bestämmelser härom. I utredningen föreslås, att polismyndighet skall vara behörig att meddela tillstånd till dylikt innehav. Stadgandet härom har i kommerskollegiets förslag upptagits i 41 §, som nu ger regler om handförråd å arbetsplats. Nämda regler har i samband härmed föreslagits få en något ändrad avfattning, som skulle ange deras innebörd och syfte bättre än vad för närvarande är fallet.

Kommerskollegiets förslag har i huvudsak icke föranlett några erinringar vid remissbehandlingen, och det står klart, att den föreslagna kompletteringen är påkallad av praktiska behov. Med anledning av vad remissinstanserna anfört vill jag dock understryka angelägenheten av att lämpliga åtgärder vidtages i varje särskilt fall för att förhindra tillgrepp av sprängämnena. Tillståndsbeslut torde därför i regel böra förbindas med föreskrift om bevakning. Det har beträffande det nya stadgandet ifrågasatts, att tillstånd för större sprängningsarbeten skulle gälla innehav för löpande förbrukning och icke såsom kollegium föreslagit för omedelbar förbrukning. En sådan avfattning av stadgandet synes dock kunna medföra risk för en alltför utsträckt tillämpning av den föreslagna bestämmelsen. Då betingelserna för medgivande av tillstånd i här föreliggande fall torde skifta för olika arbetsplatser, får det förutsättas, att en individuell behandling av varje särskilt tillståndsfall kommer att krävas. Det torde därför vara lämpligt att tillståndsfrågan såsom kollegium föreslagit får avgöras av polismyndighet.

VIII. Provisoriskt omhändertagande

Gällande bestämmelser. Enligt explosivvaruförordningens bestämmelser krävs tillstånd för innehav av explosiv vara. Tillstånd meddelas av länsstyrelse eller polismyndighet. Tillstånd att inneha explosiv vara får enligt 27 § icke meddelas annan än den, som kan antagas komma att handha varan med nödig aktsamhet och icke missbruka densamma. Enligt 6 § kan tillståndsmyndigheten återkalla meddelat tillstånd bl. a. om förutsättningarna för meddelandet av tillstånd rubbats eller icke längre är för handen eller om det påkallas av hänsyn till allmän ordning eller säkerhet eller andra förhållanden av synnerlig vikt. Ändras eller återkallas tillstånd, skall utfärdat tillståndsbevis efter anmaning ofördröjligen avlämnas till den återkallande myndigheten. Bestämmelsen härom kompletteras av föreskrift i 30 § första stycket om skyldighet för den, som behörigen kommit i besittning av explosiv vara men ej längre är berättigad inneha densamma, att ofördröjligen oskadliggöra varan eller överlåta densamma till någon, som är berättigad

förvärva varan från honom, eller överlämna den till polismyndigheten i orten för oskadliggörande. Överträdelse av de angivna stadgandena straffas med dagsböter. — Någon föreskrift om omhändertagande av explosiv vara vid fara för missbruk finnes icke i förordningen.

Utredningen. I utredningen erinras om att riksdagens justitieombudsman i skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 december 1959 behandlat frågan om behovet av föreskrifter rörande provisoriskt omhändertagande av explosiva varor vid fara för missbruk. I skrivelsen har justitieombudsmannen framhållit, att regleringen rörande explosiva varor i väsentliga delar påminner om vad som gäller för innehav och förvärv av skjutvapen och ammunition enligt vapenförordningen men att en betydelsefull skillnad föreligger i fråga om möjligheten att vid fara för missbruk provisoriskt omhändertaga egendom. Sådan möjlighet föreligger nämligen enligt vapenförordningen men ej enligt explosivvaruförordningen. I skrivelsen anför justitieombudsmannen vidare:

Om sådan fara för missbruk av explosiv vara anses föreligga, har polismyndigheten alltså icke annan möjlighet att ingripa än att skyndsamt upptaga fråga om återkallelse av meddelat tillstånd till innehav av sådan vara. Beslut härom bör dock enligt vedertagna förvaltningsrättsliga principer icke meddelas utan att tillfälle först beretts innehavaren att yttra sig i saken. Det dröjsmål som föranledes härav kan innefatta risker. Även om polismyndigheten i de flesta fall kan efter ett förhör med innehavaren skyndsamt meddela beslut om återkallelse av licens och beslut enligt 60 § sista stycket länder till efterrättelse utan hinder av besvär, medför beslutet likväl icke befogenhet för polismyndigheten att omhändertaga varan. Sådan befogenhet föreligger icke ens för det fall, att innehavaren eftersätter den i 30 § första stycket stadgade skyldigheten att ofördröjligen göra sig av med varan och härigenom gör sig förfallen till ansvar enligt 61 § 4 mom.

Det är emellertid uppenbart, att omständigheterna ej sällan kunna vara sådana, att ett snabbt omhändertagande av explosiv vara framstår såsom påkallat för att förekomma befarat missbruk. Så kan exempelvis vara fallet, då innehavaren av varan med fog kan antagas vara farlig alkoholmissbrukare eller lida av sinnessjukdom. I vilken utsträckning missbruk i nu avsedda fall faktiskt förekommit, är visserligen icke för mig känt. Det är emellertid självfallet, att införande av möjlighet till snabbt inskridande icke bör göras beroende av frekvensen av redan skedda våldshandlingar.

Det förtjänar vidare framhållas, att avsaknaden av befogenhet för polismyndighet att provisoriskt omhändertaga explosiv vara kan leda till — och härpå har jag sett exempel i min inspektionsverksamhet — att polismyndigheten, för att tillgodose behovet av skyndsamhet, meddelar beslut om återkallelse av licens, innan frågan härom blivit på ett betryggande sätt utredd. Det är i varje fall uppenbart att risken för felbedömningar är större, om polisen tvingas handla under tidsnöd.

Av anförda skäl bör förordningen om explosiva varor kompletteras med föreskrifter, motsvarande dem som beträffande skjutvapen och ammunition meddelats i 18 § 2 mom. vapenförordningen. Polismyndighet bör sålunda enligt min mening få befogenhet att besluta om omhändertagande av explosiv vara, om innehav därav kan antagas vålla fara för missbruk. Är faran för missbruk så överhängande, att polismyndighetens beslut ej hinner avvaktas, bör även polisman äga omhändertaga explosiv vara.

I utredningen ansluter sig kommerskollegium till justitieombudsmannens uppfattning och föreslår, att under 56 § inrymmes en föreskrift av ifrågasvarande art, varvid de i paragrafen nu meddelade stadgandena skulle upptagas såsom ett inledande moment och föreskriften rörande omhändertagande skulle tilläggas såsom ett särskilt andra moment. Då det rör sig om ett provisoriskt omhändertagande, bör författningsrummet även innehålla bestämmelser, som ger polismyndigheten vägledning, hur den i fortsättningen skall förfara med omhändertagen vara. Kollegium fortsätter:

Det ligger i sakens natur, att ett provisoriskt omhändertagande icke i och för sig innebär att ägaren förlorar sin rätt till den omhändertagna varan. I den mån det ej av säkerhetsskäl blir nödvändigt oskadliggöra varan, kvarstår alltså för ägaren en rätt att få tillbaka varan eller vad som influtit för den vid försäljning. Om polismyndigheten behåller varan, måste den givetvis förvaras med iakttagande av vanliga regler. I så fall bör polismyndigheten, därest omständigheterna icke ändras och medger att varan utlämnas till vederbörande innehavare, anmäla omhändertagandet för vederbörande tillståndsmyndighet för prövning av frågan om återkallelse av tillstånd. Är den omhändertagande polismyndigheten tillika tillståndsmyndighet, bör den själv pröva frågan om återkallelse.

Polismyndigheten måste kunna, med beaktande av de anförda synpunkterna, förfara med omhändertagna varor efter omständigheterna. Kollegium föreslår, att i den nya föreskriften om omhändertagande inrymmes stadgande, enligt vilket omhändertagen vara, efter omständigheterna, skall oskadliggöras, försäljas eller i avbidan på beslut om hur med varan skall förfaras, förvaras på sätt i 31 § föreskrives.

Remissyttrandena. Kollegiets förslag har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Sålunda finner *riksåklagarämbetet* det tillfredsställande, att det av justitieombudsmannen påvisade behovet beaktats. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser, att förslaget är välmotiverat och undanröjer den oklarhet, som för närvarande råder rörande möjligheten till ingripande på ett tidigt stadium. Även *överståthållarämbetet* ansluter sig till förslaget under framhållande av att det otvivelaktigt torde fylla ett behov. Liknande uttalanden göres av *länsstyrelserna i Östergötlands, Örebro, Hallands och Västerbottens län* samt *Föreningen Sveriges landsfiskaler* och *Föreningen Sveriges stadsfiskaler*.

I några yttranden anmärkes, att det icke framgår av kollegiets författningstext, hur polismyndigheten skall förfara i samband med omhändertagandet. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* förklarar, att frågan om provisoriskt omhändertagande för den enskilde tillståndshavaren utgör ett betydande ingrepp i en honom meddelad rätt. Författningstexten bör därför kompletteras med klara och entydiga regler om förfaringssättet i dess helhet. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förordar, att stadgandet kompletteras så, att därav klart framgår, vilken myndighet som äger besluta om att omhändertagen vara skall oskadliggöras eller försäljas. Frågan beröres även av *överståthållarämbetet*, som anser behov föreligga av en föreskrift om att polismyndighet skall anmäla omhändertagande till överordnad tillståndsmyndighet.

Statspolisintendenten yttrar, att utredningsförslaget synes böra kompletteras med regler för omhändertagande av tillståndsbevis. Omhändertagandet kan knappast anses få önskvärd effekt i de fall tillståndsbevis föreligger men tillståndshavaren, visserligen straffbart, icke efter anmodan överlämnar detta.

Departementschefen. Vid den översyn av explosivvaruförordningen, som kollegium företagit, har också beaktats en av justitieombudsmannen i skrivelse till Kungl. Maj:t behandlad fråga om behovet av föreskrifter rörande provisoriskt omhändertagande av explosiva varor vid fara för missbruk. Kommerskollegium har i likhet med justitieombudsmannen funnit det erforderligt, att explosivvaruförordningen kompletteras med sådana föreskrifter. Under remissbehandlingen har förslaget tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Även jag anser i likhet med kollegium, att i explosivvaruförordningen bör ingå bestämmelse om provisoriskt omhändertagande av explosiv vara vid fara för missbruk. Även om det hittills icke uppkommit några påtagliga svårigheter genom avsaknaden av bestämmelser, synes det icke tillfredsställande, att förevarande fråga lämnas oregerad.

Vad angår utformningen av det nya stadgandet, som i huvudsak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i vapenförordningen, vill jag i enlighet med förslag av statspolisintendenten förorda, att omhändertagandet också skall få avse eventuella tillståndsbevis. Av betydelse är, att omhändertagande av vara och bevis följes av snar prövning av frågan huruvida meddelat tillstånd till innehav skall återkallas. I de fall där polismyndighet icke själv är tillståndsmyndighet bör det åligga polismyndighet att skyndsamt underrätta länsstyrelsen om omhändertagandet.

Om tillståndsmyndigheten icke finner skäl att återkalla tillståndet, skall den omhändertagna varan och tillståndsbeviset snarast återställas. Återkallas det meddelade tillståndet, föreligger i princip samma situation som är avsedd i 30 § första stycket. Enligt detta lagrum gäller, att den som behörigen kommit i besittning av explosiv vara men ej längre är berättigad att inneha densamma ofördröjligen skall oskadliggöra varan eller överlåta densamma till behörig person; i annat fall skall varan överlämnas till polismyndigheten för oskadliggörande. Även efter sådan återkallelse av tillstånd, som avses i nu förevarande paragraf, bör möjlighet föreligga för den tidigare innehavaren att överlåta varan. En sådan överlåtelse torde emellertid få komma till stånd endast om den kan genomföras utan att den tidigare innehavaren ånyo kommer i omedelbar besittning av den explosiva varan. Kan försäljning icke ske inom skälig tid, ankommer det på polismyndigheten att oskadliggöra varan.

IX. Behovsprövning i ärenden om tillstånd till handel

Gällande bestämmelser. Handel med explosiva varor får icke bedrivas av annan än den, som erhållit tillstånd därtill av länsstyrelsen. Enligt 22 § första stycket explosivvaruförordningen må tillstånd meddelas allenast där behov av rörelsen föreligger. Utan behovsprövning må dock behörig vapenhandlare beviljas tillstånd att idka handel med ammunition till vapen, som han äger sälja. Tillstånd får ej meddelas annan än den, som är behörig att idka handel i allmänhet och prövas lämplig att driva rörelsen. Tillåten handelsrörelse får icke påbörjas, förrän vid avsyning befunnits, att handels- och förvaringslokaler är belägna och inrättade i överensstämmelse med gällande föreskrifter (23 §).

I tillämpningskungörelsen har stadgats, att vid bedömande av huruvida verkligt behov av ny försäljningsrättighet för explosiva varor föreligger, hänsyn skall tagas icke endast till allmänhetens behov av bekväm tillgång till de explosiva varorna utan jämväl till de ökade risker och försvårade kontrollmöjligheter, som en utökning av antalet försäljningsrättigheter för dylika varor medför.

Utredningen. Efter en redogörelse för tillkomsten av gällande bestämmelser anför kollegium, att tillverkare av pyrotekniska varor uppfattar vissa tillståndsmyndigheters tillämpning av 22 § explosivvaruförordningen så, att dessa myndigheter vägrar tillstånd till handel med pyrotekniska varor på grund av att de anser behov av dylika varor över huvud taget icke föreligga. Detta skulle betyda, fortsätter kollegium, att en tillämpning, som avvisades i det till grund för förordningen liggande betänkandet, alltjämt praktiseras.

Enligt kollegiets mening får det — med hänsyn till den numera allmänt vedertagna principen om friaste möjliga konkurrens inom näringslivet — anses otillfredsställande, att förordningen om explosiva varor kan tillämpas på sådant sätt. Inga andra ingrepp i handeln med explosiva varor bör kunna göras än sådana som kan motiveras med hänsynen till intresset av allmän ordning och säkerhet. Det bör icke förekomma, att tillståndsmyndighets mening om viss varas ändamålsenlighet eller lämplighet ur andra synpunkter inverkar vid myndighetens prövning av frågan om tillstånd till handel. Ej heller bör tillståndsmyndighet, såsom i motiven förutsatts, bedöma tilltänkt rörelses lönsamhet och meddela tillstånd endast om denna kan antagas bli tillräckligt stor för att kostnaderna för föreskrivna säkerhetsanordningar skall kunna bäras. Tillståndsmyndigheten skall ju genom avsyning konstatera att handels- och förvaringslokalerna är godtagbara. Dessförinnan får rörelsen icke utövas. Sedan denna påbörjats, ankommer på tillståndsmyndigheten att utöva tillsyn. Skulle därvid brister och felaktigheter upptäckas i fråga om föreskrivna säkerhetsanordningar, finnes möjlighet att vinna rättelse genom indragning av meddelat tillstånd och genom anmälan till åtal.

Den bedömning som skall göras bör således inriktas direkt på frågan i vad mån den handel med explosiva varor, som avses med ansökan, låter sig förena med kravet på allmän ordning och säkerhet. Tillståndsmyndigheten bör beakta var de lokaler är belägna, där handeln skall bedrivas och där varulagret skall förvaras, hur lokalerna är beskaffade, vilka varor som skall saluföras och i vilka mängder de skall hållas i lager. Ansökan om tillstånd till handel med sådana varor bör avslås för den händelse etablerandet av en ny rörelse skulle utsätta orten för explosions- eller brandfara som icke kan godtagas med hänsyn till den allmänna säkerheten. På bedömningen härav inverkar förekomsten inom orten av tidigare handelsrörelse och lager. Varje försäljningsställe innebär en viss fara. Med hänsyn till den allmänna säkerheten kan måhända endast ett försäljningsställe eller ett fåtal sådana accepteras på samma ort. Det kan också bli fråga om att begränsa antalet försäljningsställen för att det skall bli möjligt att tillfredsställande utöva betryggande övervakning över dem. Men i den mån hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten av här angivna eller andra slag icke lägger hinder i vägen för nyetablering, bör tillstånd icke vägras.

Kollegium har med anledning av de sålunda redovisade övervägandena föreslagit, att 22 § första stycket explosivvaruförordningen ändras och utformas så, att ansökan om tillstånd till handel med explosiva varor ej skall få bifallas, därest den rörelse som avses med ansökningen prövas kunna medföra olägenhet av betydelse från den allmänna ordningens eller säkerhetens synpunkt.

I utredningen anföres vidare, att genom bortfallet av behovsprövningen anledning torde saknas att bibehålla det nuvarande undantagsstadgandet i fråga om vapenhandlares försäljning av ammunition till vapen. Dylik försäljning får bedömas efter den föreskrivna allmänna regeln, d. v. s. med hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten. Då ammunition av det slag, som kommer i fråga, från dessa synpunkter är relativt ofarlig, torde ändringen i författningsrummet ej medföra minskning av vapenhandlares möjlighet att få tillstånd att sälja ammunition.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anför, att den nu föreskrivna behovsprövningen, som är svår att verkställa, knappast står i överensstämmelse med grundtanken i 1953 års lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet. Länsstyrelsen tillstyrker därför kollegiets förslag. Förslaget föranleder ej heller någon erinran från *länsstyrelsen i Hallands län*, som anser att den föreslagna lydelsen av 22 § skapar tillräckliga garantier för att förhindra uppkomsten av missförhållanden från ordnings- och säkerhetssynpunkt. Även *länsstyrelserna i Värmlands och Västerbottens län*, *poliskamrarna i Stockholm* och *Hälsingborg* samt *Föreningen Sveriges landsfiskaler* finner kollegiets synpunkter riktiga och tillstyrker den föreslagna ändringen. *Stockholms handelskammare* yttrar, att den med stor tillfredsställelse noterat förslaget att avskaffa behovsprövningen och ansluter sig helt till vad kommerskollegiet därvidlag uttalat.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län uppger, att i praktiken en naturlig begränsning av antalet ansökningar synes ha uppkommit. Handeln med explosiva varor förekommer nämligen endast i vissa slag av handelsrörelser, företrädesvis järnhandels- och sportaffärer, vilkas antal å varje ort av konkurrensskäl icke torde vara större än »behovet» kräver. Det torde ej finnas anledning att vänta ändring härutinnan, om behovsprövningen slopas. Därjämte framhåller länsstyrelsen, att några olägenheter icke synes ha uppkommit därav, att behovsprövning ej sker i fråga om den närbesläktade handeln med vapen och ammunition därtill.

Betänkligheter mot förslaget har uttalats av *statsåklagaren i Malmö*, vars synpunkter *riksåklagarämbetet* finner vara beaktansvärda. Statsåklagaren avstyrker den föreslagna ändringen och anför till stöd härför:

Till en början må här anmärkas, att explosiva varor icke är sådant som kan jämföras med livsmedel, tobak, specerivaror av olika slag d. v. s. sådant som anses nödvändigt i gemene mans tillvaro och beträffande vilka nytigheter det kan anses önskvärt att de tillhandahållas med minsta möjliga inskränkningar. Beträffande handeln med explosiva varor synes det däremot önskvärt att den förses med vissa restriktioner för att göra varorna svåråtkomligare för gemene man.

Gentemot förslaget kan därför anföras, att nuvarande behovsprövning — även om den kanske i vissa fall gått längre än vad som från början avsetts — just ur allmän ordnings- och säkerhetssynpunkt visat sig både smidig och effektiv. Genom en noggrann prövning av behovet från fall till fall har antalet försäljningsställen kunnat ganska effektivt hållas inom rimliga gränser. Härigenom har kontrollen underlättats till fromma för ordning och säkerhet. Skulle behovsprövningen avskaffas har man anledning befara en ur ordnings- och säkerhetssynpunkt föga önskvärd ökning av antalet tillståndssökande. Tyngdpunkten vid prövningen av frågan om olägenhet föreligger ur ordnings- och säkerhetssynpunkt kommer uppenbarligen att läggas vid en bedömning om brand- eller explosionsrisk föreligger. Föreligger ej sådan fara, kommer tillståndsmyndigheten icke att kunna förvägra tillstånd, med påföljd att antalet tillståndshavare kommer att öka och kontrollmöjligheterna försvåras.

Länsbrandinspektören i Göteborgs och Bohus län anser likaledes, att det icke finns tillräckliga skäl att slopa behovsprövningen. För explosiva varor är kundkretsen i regel begränsad, och frågan bör icke bedömas från affärs-mässig synpunkt. För att minska riskerna, inte minst för brandkåren, och för att underlätta kontrollen, bör handelsförråden finnas på så få platser som möjligt i varje ort. Även *polischefen i Trelleborg* och *kontrollanten för explosiva varor i Stockholm* anser, att nuvarande behovsprövning bör bibehållas.

Några remissinstanser diskuterar förslaget främst med hänsyn till försäljningen av pyrotekniska varor. Sålunda anför *länsstyrelsen i Malmöhus län*:

Vissa av länsstyrelsen hörda polismyndigheter deklarerar uppfattningen, att handeln med pyrotekniska varor bör ytterligare begränsas. Även om en viss förbättring under senare år synes ha inträffat beträffande bruket av dylika varor, torde förhållandena icke vara helt tillfredsställande. Enligt läns-

styrelsens mening föreligger skäl att till övervägande upptaga frågan om icke bestämmelserna i det nu aktuella hänseendet bör göras mera restriktiva än vad nu är förhållandet. I varje fall torde behovsprövningen såvitt rör tillstånd till handel med explosiva varor böra bibehållas i vad angår pyrotekniska artiklar.

Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelsen i Värmlands län och poliskammaren i Malmö*.

Överståthållarämbetet upplyser, att genom en restriktiv tillståndsgivning för närvarande endast fyra större firmor i Stockholm — företrädesvis vapenhandlare — innehar tillstånd att utan av ämbetet meddelade särskilda restriktioner försälja alla slag av pyrotekniska varor. Övriga försäljare av sådana varor har regelmässigt ej erhållit tillstånd att saluföra s. k. knallskott, och tillstånd att sälja knallpjäser gäller endast under villkor att dessa ingår i samtidigt försålt, av tillverkaren sammanställt fyrverkeri. Sedan åtskilliga år tillbaka har överståthållarämbetet även varje år någon tid före jul med stöd av bestämmelserna i 6 § explosivvaruförordningen utfärdat föreskrift om begränsning i rätten att under återstående delen av året saluföra berörda slag av pyrotekniska varor. Ämbetet motsätter sig inte kollegiets förslag men utgår då från att angivna restriktiva tillståndsprövning är betingad av sådan ordnings- och säkerhetssynpunkt, som upptages i kollegiets förslag.

Departementschefen. I 22 § explosivvaruförordningen stadgas, att tillstånd till handel med explosiva varor må meddelas allenast där behov av rörelsen föreligger. Utan behovsprövning må dock vapenhandlare beviljas tillstånd att idka handel med ammunition till vapen, som han äger sälja. Angående innebörden av den föreskrivna behovsprövningen anförde dåvarande departementschefen i 1949 års proposition med förslag till explosivvaruförordningen, att den främst var betingad av att riskerna skulle ökas, om det funnes alltför många affärer i branschen med deras ofta stora förråd av explosiva varor. Vidare framhölls bland annat, att prövningen givetvis icke borde få främja några monopolistiska tendenser.

I utredningen anføres, att stadgandet om behovsprövning tillämpats på sätt som verkat konkurrensbegränsande. Då denna utveckling icke är förenlig med stadgandets syfte, har kollegium föreslagit, att 22 § gives den avfattningen, att ansökan om tillstånd till handel med explosiva varor ej skall få bifallas, därest den rörelse som avses med ansökningen prövas kunna medföra olägenhet av betydelse från den allmänna ordningens eller säkerhetens synpunkt.

Under remissbehandlingen har det övervägande antalet remissinstanser tillstyrkt utredningsförslaget. I enlighet med vad kollegium framhållit har därvid anförts, att den nuvarande lydelsen av paragrafen knappast står i överensstämmelse med 1953 års lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

Även enligt min mening synes det påkallat, att 22 § utformas så, att den icke verkar konkurrensbegränsande. Med anledning av den kritik, som några

remissinstanser framfört, vill jag understryka, att slopandet av den nuvarande bestämmelsen icke innebär en minskning av de krav, som från ordnings- och säkerhetssynpunkt bör ställas på de olika affärerna. Det må även framhållas, att de risker och olägenheter från bl. a. kontrollsynpunkt, som kan vara förenade med en alltför stor spridning av handelsförråd av explosiva varor, är sådant som skall beaktas vid tillståndsgivningen. Ej heller innebär denna omläggning, att nya villkor kommer att gälla för allmänhetens förvärv av explosiva varor.

X. Organisationsfrågor

Gällande bestämmelser. I organisationen för tillämpning av lagstiftningen om explosiva varor ingår länsstyrelserna och polismyndigheterna samt kommerskollegium och sprängämnesinspektionen.

Länsstyrelserna är jämte polismyndigheterna tillståndsmyndigheter och handlägger i denna egenskap ärenden om tillstånd till olika slag av befattning med explosiva varor. Tillståndsmyndighet har befogenhet och skyldighet att meddela de villkor och föreskrifter, som i varje särskilt fall finnes erforderliga. Bland tillståndsmyndigheternas uppgifter ingår att bedöma de personliga kvalifikationerna hos sökanden. Vad beträffar fördelningen av ärendena mellan länsstyrelse och polismyndighet har vid förordningens tillkomst eftersträfvats en decentralisering. I ärenden om tillverkning, handel och införsel är länsstyrelserna tillståndsmyndigheter. I ärenden om förvärv och innehav samt transport tillkommer ställningen såsom tillståndsmyndighet i vissa fall länsstyrelserna, i andra fall polismyndigheterna.

Länsstyrelserna är förutom tillståndsmyndigheter också tillsynsmyndigheter. De utövar, enligt 55 §, med biträde av underlydande polismyndigheter den allmänna tillsynen över efterlevnaden av gällande bestämmelser om explosiva varor.

Kommerskollegium skall enligt sin instruktion bereda eller avgöra ärenden angående explosiva varor och brandfarliga varor samt utöva vederbörlig tillsyn på dessa områden. Såsom administrativt centralorgan skall kollegium jämlikt 59 § explosivvaruförordningen meddela allmänna föreskrifter och anvisningar beträffande tillämpningen av förordningen samt speciella sådana bestämmelser i olika hänseenden enligt särskilda stadganden i förordningen.

Sprängämnesinspektionen är enligt sin instruktion statligt organ för ärenden angående explosiva och brandfarliga varor samt därmed sammanhängande frågor. I administrativt hänseende är inspektionen en lokalstat under kommerskollegium. Chef för inspektionen är sprängämnesinspektören. Sprängämnesinspektionen skall, enligt 55 §, lämna erforderligt tekniskt biträde åt länsstyrelserna och polismyndigheterna vid tillämpningen av gällande bestämmelser om explosiva varor. Därjämte åligger det inspektionen att medverka i tillsynen över bestämmelsernas efterlevnad, särskilt i vad

avser tillverkning av explosiva varor. Vidare har sprängämnesinspektionen vissa speciella åligganden. Sålunda ankommer det på inspektionen att utöva kontroll över försökstillverkning.

Chefen för sprängämnesinspektionen är specialinspektör inom yrkesinspektionen under arbetarskyddsstyrelsen. Sprängämnesinspektörens befogenheter såsom specialinspektör regleras av arbetarskyddslagstiftningen. Sprängämnesinspektören äger härvid uppdraga åt tekniskt utbildad befattningshavare hos sprängämnesinspektionen att biträda vid utövandet av tillsynen. — Enligt gällande instruktion för yrkesinspektionen är specialinspektör ett av de organ, genom vilka yrkesinspektionen under arbetarskyddsstyrelsens överinseende och ledning utövar tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagstiftningen. Instruktionen upptar i ett särskilt avsnitt bestämmelser om tillsynsorganens åligganden. Tillsynsorgan skall bl. a. förskaffa sig noggrann kännedom om arbetsförhållandena inom sitt verksamhetsområde, tillhandagå med upplysningar, råd och anvisningar i frågor, som rör arbetets sundhet och säkerhet, i händelse av anmälan om missförhållande så snart ske kan vidtaga den åtgärd som påkallas därav, företaga erforderliga tjänsteresor inom sitt område och bedriva viss upplysningsverksamhet rörande arbetarskydd.

I särskilda föreskrifter, vilka utfärdats den 19 mars 1951 av arbetarskyddsstyrelsen efter samråd med kommerskollegium, bestämmes närmare gränserna mellan sprängämnesinspektörens tillsynsområde och andra tillsynsorgan. Innebörden av föreskrifterna är, att sprängämnesinspektören skall handlägga arbetarskyddsärenden, som avser skydd mot explosion och brand rörande 1) arbetsprocess, där explosiv vara tillverkas eller bearbetas, 2) arbetsprocess, där eljest särskild risk för explosion eller brand föreligger samt 3) förvaring under vissa förhållanden av explosivt eller eldfarligt ämne.

Sprängämnesinspektörens befogenheter att vidtaga åtgärder för att avhjälpa rådande missförhållande regleras väsentligen genom det allmänna stadgandet om yrkesinspektörs möjligheter därtill i 53 § arbetarskyddslagen. Enligt detta lagrum kan vederbörande inspektör skriftligen förelägga arbetsgivare att vidtaga viss åtgärd för att avhjälpa missförhållandet eller ock skriftligen förbjuda honom att bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iakttaga vid förbudets meddelande angivet villkor. Arbetsgivare, som icke ställer sig meddelat förbud till efterrättelse, kan enligt 63 § arbetarskyddslagen straffas med dagsböter eller, om omständigheterna är synnerligen försvårande, med fängelse högst sex månader.

Utredningen. Kollegium har särskilt övervägt i vad mån ändringar av organisationen kan ha aktualiserats till följd av kritik, som yppats mot de i organisationen deltagande myndigheterna. Därvid anföres i fråga om länsstyrelsernas och polismyndigheternas ställning, att annan ändring icke bör vidtagas än som föranledes av att — såsom förut i av-

snittet om tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe angivits — länsstyrelse ansetts böra kunna delegera sin befogenhet i vissa ärenden.

Vad angår kommerskollegiets ställning anföres, att den icke synes ha ifrågasatts från andra håll och att den från kollegiets synpunkt sett sig såsom i allt väsentligt väl avvägd. Vissa kollegiets hittillsvarande befogenheter synes dock nu böra övertagas av annan central förvaltningsmyndighet. Härom anföres följande i utredningen.

6 kap. explosivvaruförordningen handlar om transport. Enligt 51 § ankommer på kollegium att utfärda föreskrifter beträffande de myckenheter vara klass B, C och D som får försändas med olika slag av transportmedel samt om vad som skall iakttagas vid och i anslutning till transport av sådana varor. Enligt 53 § skall, utöver bestämmelserna i förordningen och med stöd därav meddelade föreskrifter, beträffande järnvägstransporter av explosiva varor gälla vad därom stadgas i gällande järnvägstrafikstadga och vederbörande taxa. I trafik till och från länder, som är anslutna till fördraget om godsbefordring på järnväg, skall fördraget äga tillämpning. Befordran av explosiva varor med posten och med luftfartyg skall ske i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

Sedan sjöfartsstyrelsen inrättats och den 1 januari 1956 börjat sin verksamhet, har tillsynen över transporter till sjöss och befogenheten att utfärda bestämmelser därom icke vidare sitt naturliga hemvist i kommerskollegium utan hos nämnda styrelse. Kollegium vill i detta sammanhang nämna, att frågan om transport till sjöss av farligt gods behandlas i en den 21 december 1955 av kollegium, med stöd av 31 § förordningen den 9 december 1932 angående vissa säkerhetsåtgärder vid nyttjande av fartyg (nyttjandeförordningen) utfärdad kungörelse. Denna avser bl. a. explosiva varor. Kollegiets befogenhet enligt nyttjandeförordningen har, enligt kungörelse den 16 december 1955 (nr 674), sedan den 1 januari 1956 övergått till sjöfartsstyrelsen.

Enligt 8 § förordningen om brandfarliga varor skall för transport av sådana vara ombord på fartyg — med undantag för statens fartyg och vissa mindre fartyg, i allmänhet nöjesfartyg — gälla vad därom stadgas av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, d. v. s. sjöfartsstyrelsen eller annan statlig myndighet, som förfogar över fartyget, t. ex. generaltullstyrelsen, fiskeristyrelsen o. s. v.

Även för transport av brandfarlig vara på järnväg och med luftfartyg skall befogenheten att utfärda erforderliga bestämmelser tillkomma vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Därmed förstås i fråga om transport å statens järnvägar järnvägsstyrelsen, i fråga om transport å enskild järnväg väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt i fråga om transport med luftfartyg luftfartsstyrelsen.

Befogenheten att utfärda detaljbestämmelser för transporten av explosiva varor synes böra regleras på ett sätt, som väsentligen svarar mot vad som skall gälla enligt förordningen om brandfarliga varor. Sålunda bör regleringen av transporter till sjöss tillkomma sjöfartsstyrelsen i fall då denna är att beteckna såsom »vederbörande centrala förvaltningsmyndighet», d. v. s. i fråga om sjöfartsverkets fartyg samt icke statliga fartyg. För de icke statliga fartygen bör i enkelhetens och enhetlighetens intresse sjöfartsstyrelsen äga utfärda föreskrifter utan de inskränkningar, som skall gälla för brandfarliga varor, d. v. s. sjöfartsstyrelsens befogenheter bör avse all transport av explosiva varor med sådana fartyg. I fråga om transporter på järnväg och med luftfartyg bör befogenheterna att utfärda föreskrifter tilläggas samma myndigheter som de vilka enligt lagstiftningen om brandfarliga va-

ror skall äga utfärda föreskrifter för transporter av brandfarliga varor i motsvarande fall. Den skillnaden mot lagstiftningen om brandfarliga varor bör emellertid göras att nu avsedda transportföreskrifter rörande explosiva varor genomgående bör utfärdas i samråd med kommerskollegium. Säkerhetssynpunkterna i fråga om explosiva varor gör sig gällande med så stor styrka att obligatorisk medverkan i denna form av kommerskollegium och den därunder sorterande sprängämnesinspektionen får anses påkallad.

Vad kollegium sålunda förordar medför ändring i 40 § 2 mom., 51 och 53 §§. I samband därmed torde följdändringar böra vidtagas i 50 § 1 mom. och 52 §.

Vad beträffar sprängämnesinspektionens ställning erinras om att inspektionen enligt 15 § förordningen om brandfarliga varor skall utöva tillsyn över efterlevnaden av nämnda förordning. Kollegium har övervägt, huruvida efter förebild av lagstiftningen om brandfarliga varor inspektionen borde tilläggas en vidgad och mera självständig tillsynsuppgift enligt förordningen om explosiva varor. Det framhålles, att behovet av att tillsynsuppgifterna utövas av myndighet med kvalificerad teknisk sakkunskap kan anses tala för en sådan åtgärd och att även önskemålet att minska länsstyrelsernas arbetsbörda möjligen skulle kunna anföras såsom stöd för att överföra deras tillsynsbefogenheter helt eller delvis till sprängämnesinspektionen. Åtskilliga omständigheter talar emellertid mot en på detta sätt ändrad fördelning av tillsynsuppgifterna. Lagstiftningen om explosiva varor har såsom ett av sina huvudsyften att motverka att sådan vara kommer i händerna på kriminella eller andra samhällsfientliga personer, som kan befaras använda dem på ett för den allmänna säkerheten vådligt sätt. Tillsynen över förordningens efterlevnad blir, framför allt till följd därav, en uppgift av bl. a. polisiär natur. Medverkan av polismyndigheter i tillsynen ter sig med hänsyn därtill såsom nödvändig. Behovet av samordning och översikt synes vidare göra det önskvärt, att även länsstyrelserna såsom högsta polismyndighet, var inom sitt län, deltagar i tillsynen. Vidare framhålles, att det ej synes lämpligt att tillägga sprängämnesinspektionen ställningen såsom central tillsynsmyndighet med uppgift att utöva tillsynen under medverkan av länsstyrelserna. En uppdelning av tillsynsuppgifterna skulle då krävas, så att inspektionen finge svara för vissa och länsstyrelserna för andra. Kollegium anför, att en uppdelning av sådant slag ej saknar förebilder men att det kan ifrågasättas, om den i förevarande fall skulle vara ändamålsenlig och om den skulle befordra tillsynens effektivitet.

I förevarande sammanhang redogöres i utredningen för vissa erinringar som justitieombudsmannen i sin ämbetsberättelse till 1958 års riksdag framfört mot det sätt varpå tillsynen utövats i vissa fall. Efter redogörelse för vissa åtgärder som med hänsyn härtill vidtagits av länsstyrelserna för att åstadkomma den i förordningen åsyftade kontrollen anmärker kommerskollegium, att lämpligaste utvägen att undanröja eller minska påtalade brister även enligt kollegiets mening är den av justitieombudsmannen anvisade, nämligen att länsstyrelserna själva och genom de lokala polismyndigheterna inriktar sig på en effektiv tillsyn. — Med anledning av kritik, som

framkommit efter två under år 1959 inträffade explosionsolyckor har kollegium vidare övervägt, huruvida ändringar i lagstiftningen är påkallade för att åstadkomma en intensivare verksamhet från myndigheternas sida när det gäller att vägleda tillverkare och andra, som handskas med explosiva varor, och att övervaka efterlevnaden av meddelade bestämmelser. Nämda kritik har icke givit kollegium anledning frånfalla grundsatsen, att tillverkare, föreståndare och andra enskilda bör ha en ganska långt gående skyldighet att själva vara verksamma för att hindra explosionsolyckor och att ett där emot svarande ansvar bör vila på dem. Ej heller synes skäl föreligga att ändra på kompetensfördelningen mellan myndigheterna. Sprängämnesinspektionen bör såsom sakkunnig instans på begäran tillhandagå allmänheten med råd och anvisningar. Så sker för närvarande trots att uttrycklig föreskrift därom icke upptagits i förordningen. Såsom tillsynsmyndighet synes inspektionen icke böra ha längre gående befogenhet än att, sedan inspektionen funnit mot förordningen stridande förhållanden föreligga, föranstalta om rättelse, i första hand genom anvisning till den felande, i andra hand genom anmälan till myndighet, som har möjlighet att ingripa mera aktivt. Genom ändring i 55 § bör explosivvaruförordningen jämkas därhän, att däri uttryckligen upptages stadganden i berörda hänseenden. Därvid bör inspektionens ställning enligt explosivvaruförordningen såsom blott medverkande i den av länsstyrelserna med biträde av polismyndigheterna utövade tillsynen, såvitt gäller anmälan för åtgärd i fall då felande tredskas att efter anvisning vidtaga rättelse, beaktas på det sättet, att anmälan skall ställas till tillståndsmyndigheten, d. v. s. länsstyrelse eller polismyndighet. På denna myndighet ankommer därefter att avgöra, om tredskan bör föranleda återkallelse av tillstånd jämlikt 6 § explosivvaruförordningen eller annan åtgärd, varom myndigheten i sin egenskap av såväl tillståndsmyndighet som polismyndighet kan finna skäl föranstalta. Skulle tillstånd icke ha meddelats, skall anmälan göras till polismyndigheten.

Kollegium framhåller vidare, att sprängämnesinspektören såsom specialinspektör inom yrkesinspektionen är utrustad med befogenheter av mera ingripande slag än enligt explosivvaruförordningen. Sprängämnesinspektören kan sålunda såsom specialinspektör själv inskrida mot missförhållande genom att meddela vederbörande arbetsgivare föreläggande eller förbud. Ifrågavarande befogenheter blir av särskild betydelse just i fråga om tillverkning, eftersom tillverkning vanligen faller under arbetarskyddslagstiftningen. I utredningen erinras om att arbetarskyddsstyrelsen jämlikt 74 § arbetarskyddslagen äger meddela råd och anvisningar vid tillämpningen av nämnda lag. Styrelsens befogenhet i detta hänseende omfattar även explosivvaruområdet. Styrelsen har emellertid hittills meddelat råd och anvisningar endast till skydd mot yrkesfara vid sprängningsarbete (Spränganvisningar), d. v. s. rörande användningen av sprängämne. Frågan härom behandlas icke, eller i varje fall blott i ringa grad, i explosivvaruförordningen och i kollegiets tillämpningskungörelse. Däremot har arbetarskyddsstyrelsen icke meddelat

råd och anvisningar för tillverkning och annan befattningsmed explosiva varor, vilken regleras i lagstiftningen därom. Emellertid har styrelsen förklarat sig vilja, i samråd med kollegium, överväga att meddela vissa detaljbestämmelser även för sådan verksamhet. Kollegium har för sin del icke någon erinran mot att styrelsen, i samråd med kollegium, utfärdar sådana bestämmelser. Tvärtom synes det lämpligt att det jämte kollegiets på explosivvaruförordningen grundade, i princip straffsanktionerade föreskrifter, vilka bör vara tämligen översiktliga, finnes bestämmelser, som har karaktären av råd och anvisningar. Sådana bestämmelser finnes inom andra av arbetarskyddsstyrelsens verksamhet berörda områden. Förekomsten av föreskrifter enligt explosivvaruförordningen bör icke utgöra hinder för arbetarskyddsstyrelsen att meddela sådana bestämmelser. Självfallet bör, såsom styrelsen förutsatt, styrelsen och kollegium i samråd avgöra, hur gränserna för respektive ämbetsverks befogenheter lämpligen bör dragas och vad som kan erfordras av bestämmelser.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser förklarar sig ej finna anledning till erinran mot kommerskollegiets uttalanden rörande organisationen. Sålunda anför *länsstyrelsen i Östergötlands län*, att den delar den av kommerskollegium uttalade uppfattningen att tillsynen över ifrågavarande förordnings efterlevnad främst motiveras av säkerhetskrav av polisiär natur och att tillsynen därför med hänsyn tagen till bl. a. organisatoriska synpunkter alltjämt bör utövas under medverkan från länsstyrelsens sida såsom högsta polismyndighet i länet. Den komplettering och justering, som föreslagits av 55 §, finner länsstyrelsen synnerligen välbetänkt.

Liknande synpunkter framföres av *överståthållarämbetet* samt *länsstyrelserna i Kronobergs, Malmöhus och Örebro län* samt *Föreningen Sveriges landsfiskaler* och *Föreningen Sveriges stadsfiskaler*.

Statsåklagaren i Göteborg anför i anslutning till den kritik, som enligt utredningen riktats mot länsstyrelsernas och polismyndigheternas tillsyn över förordningens efterlevnad, att man kan påräkna, att tillfällena för granskning skall bli rikligare efter den förestående omorganisationen och förstatligandet av polisväsendet i dess helhet. Polisdistrikten blir större och arbetsuppgifterna inom dem mera enhetliga. Inom länsstyrelserna får man förvänta, att sådan förstärkning sker, att länsstyrelserna bättre kan leda de operativa uppgifterna. Ett botande av de anmärkta bristerna torde alltså som kollegium framhållit icke påkalla särskilda åtgärder.

Även *statsåklagaren i Malmö* berör frågan om polisväsendets förstatligande. Förstatligandet kan förväntas medföra en indelning av riket i större polisdistrikt med högt kvalificerade befattningshavare i de lokala polisledningarna. Under sådana förhållanden kan det ifrågasättas, om det icke vore lämpligt att på den lokala polismyndigheten överföra samtliga de uppgifter, som enligt explosivvaruförordningen åvilar länsstyrelserna. Därigenom skulle man otvivelaktigt vinna snabbare avgöranden och en välbehövlig lind-

ring i länsstyrelsernas arbetsbörda. Måhända bör dock frågan om överförande på de lokala polismyndigheterna av samtliga nu ifrågakvarande befogenheter anstå till dess polisväsendet förstatligats.

I några yttranden ifrågasättes en längre gående decentralisering än kollegium föreslagit. *Överståthållarämbetet* anför, att man utan avkall på säkerheten men med vinnande av praktiska fördelar skulle kunna överlåta vissa uppgifter, vilka nu åvilar länsstyrelserna, på polismyndigheterna, som i de flesta fall redan varit inkopplade på ärendenas behandling såsom remissinstanser. Även *länsstyrelserna i Kronobergs och Västerbottens län* anser, att ytterligare decentralisering till polismyndighet skulle kunna ske. Man skulle då vinna både snabbare avgöranden och välbehövlig lindring i länsstyrelsernas arbetsbörda.

Statpolisintendenten och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser det vara av värde, om närmare föreskrifter meddelas om tillsynens utövande.

Förslaget att befogenheten att utfärda närmare bestämmelser rörande transporter på järnväg, med luftfartyg eller ombord på fartyg skall överföras från kommerskollegium till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet tillstyrkes av *järnvägsstyrelsen, luftfartsstyrelsen och sjöfartsstyrelsen*. *Sjöfartsstyrelsen* ifrågasätter emellertid huruvida icke styrelsens befogenhet även bör avse till transportklass A hänförlig vara, som införes till riket. Vidare ifrågasätter sjöfartsstyrelsen lämpligheten av att föreskrifter beträffande transport av explosiva varor å fartyg skall beträffande sådana statliga fartyg, som icke står under sjöfartsstyrelsens förvaltning, meddelas av vederbörande förvaltningsmyndighet. Styrelsen anför:

De speciella risker som föreligger vid sjötransport av explosiva varor gör sig uppenbarligen gällande i samma mån oberoende av vem som förvaltar fartyget och det synes närmast vara ägnat att skapa bristande enhetlighet, om skilda föreskrifter skulle gälla för olika fartyg. Det synes sjöfartsstyrelsen mera ändamålsenligt att det uppdrages åt sjöfartsstyrelsen att i samråd med kommerskollegium generellt meddela detaljbestämmelser rörande transport av explosiva varor med fartyg med undantag allenast för örlogsfartyg. Skulle detta förslag icke vinna bifall, synes i vart fall sjöfartsstyrelsens befogenhet att meddela detaljbestämmelser beträffande sjötransport av explosiva varor böra gälla — förutom icke statliga fartyg — alla statliga fartyg som står under sjöfartsstyrelsens tillsyn även om de förvaltas av annan statlig myndighet.

Sjöfartsstyrelsen liksom även *luftfartsstyrelsen* ifrågasätter vidare lämpligheten av att länsstyrelse skulle, såsom kollegium föreslagit genom ändring av 52 §, äga medgiva undantag från transportföreskrifter, som fastställts av central förvaltningsmyndighet. *Luftfartsstyrelsen* anför härom:

På grund av luftfartsstyrelsens allmänna uppgift att vaka över flygsäkerheten såsom sådan samt styrelsens författningsenliga skyldighet att meddela de föreskrifter i fråga om bedrivande av luftfartsverksamhet, som styrelsen finner påkallade av hänsyn till luftfartens säkerhet, kan styrelsen icke acceptera att det överlämnas till länsstyrelserna att medgiva sådant undantag, som här är i fråga. De villkor, som av säkerhetsskäl måste knytas till en sådan dispens, kräva nämligen så ingående insikter i förhållandena vid luft-

burna transporter, att en länsstyrelse icke bör kunna medgiva dispens utan att samråda med luftfartsstyrelsen. Ett sådant samråd skulle å andra sidan försena dispensärenden i fall, som i praktiken ofta äro mycket brådskande. Med stöd av vad ovan anförts föreslår luftfartsstyrelsen att det bör överlämnas direkt åt luftfartsstyrelsen att medgiva de undantag, som åsyftas i här ifrågasvarande paragraf.

Vad beträffar sprängämnesinspektionens ställning ifrågasätter *Aktiebolaget Express-Dynamit* och *Aktiebolaget Nora tändrörsfabrik*, om inspektionen icke borde vara central tillsynsmyndighet beträffande tillverkningen av explosiva varor och länsstyrelserna beträffande handeln med sådana varor. Då sprängämnesinspektionen är den enda myndighet med kvalificerad teknisk sakkunskap på ifrågasvarande område, synes det inte rimligt, att inspektionen enbart skall medverka vid tillsynen. Frågan om sprängämnesinspektionens ställning behandlas vidare av *arbetarskyddsstyrelsen* och *landsorganisationen*, vilka remissinstanser föreslår en utredning beträffande inspektionens överflyttande till arbetarskyddsstyrelsen. *Landsorganisationen* anför därvid:

LO ifrågasätter starkt lämpligheten av den nuvarande organisationen, vilken ju i princip innebär, att tillsynen över tillverkningen av explosiva varor handhaves av kommerskollegium (sprängämnesinspektionen), vederbörande länsstyrelse och polismyndighet under det att tillsynen över användningen handhaves av arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. Det kan enligt LO:s uppfattning ej vara rationellt och ur arbetarskyddssynpunkt effektivt att två tillsynsorgan, yrkesinspektionen och sprängämnesinspektionen, vilka med hänsyn till verksamhetens art och syfte har i stort sett samma arbetsuppgifter, är underställda skilda centrala verk. Såvitt LO kan finna, bör i stället sprängämnesinspektionen överflyttas till arbetarskyddsstyrelsen, ett förslag som för övrigt har framlagts dels av 1938 års arbetarskyddskommitté i dess betänkande (SOU 1946: 88 s. 81), dels av arbetarskyddsstyrelsen med ingående motivering i styrelsens remissvar den 16 april 1957 över 1951 års oljeutrednings betänkande »Brandfarliga varor» (SOU 1956:50 och 51), varvid i handläggningen av ärendet bl. a. deltog representanter för arbetsmarknadens parter. LO, som delar arbetarskyddsstyrelsens mening, vill i övrigt hänvisa till nämnda yttrande samt hemställer att Kungl. Maj:t måtte med tills vidare bibehållande av den nuvarande organisationen föranställa om ingående utredning beträffande sprängämnesinspektionens överflyttande till arbetarskyddsstyrelsen.

Arbetarskyddsstyrelsen anför, att möjligheten att behandla frågor om arbetarskyddet vid tillverkning och annan hantering av explosiva varor med åberopande av två skilda författningar, arbetarskyddslagen och explosivvaruförordningen, icke synes tillfredsställande från vare sig effektivitets- eller ansvarssynpunkt. Styrelsen fortsätter:

Någon effektiv tillsyn häröver torde ej heller kunna påräknas genom länsstyrelserna och dem underställda polismyndigheter, enär de icke äga någon teknisk sakkunskap på området. Styrelsen finner det från ansvarssynpunkt även otillfredsställande att arbetarskyddsfrågor på explosivvaruområdet och utfärdande av anvisningar därom skall centralt ankomma på två myndigheter, kommerskollegium och arbetarskyddsstyrelsen. Ansvaret i detta hänseende bör enligt styrelsens mening åvila endast en central myn-

dighet. Frågan härom har jämväl aktualiserats genom några på senare år inträffade allvarliga explosionsolyckor, med vilka styrelsen haft att taga befattning och som relateras i betänkandet (s. 42 o. f.).

Ett klarläggande av i vilken ordning arbetarskyddsfrågor på området böra handläggas synes kunna ske genom att i explosivvaruförordningen, förslagsvis 2 §, föreskrives, att om arbetstagares skyddande mot ohälsa och olycksfall vid tillverkning och annan hantering av explosiva varor samt tillsyn däröver gäller vad därom är stadgat i arbetarskyddslagen. Ett sådant klarläggande av arbetarskyddsfrågan har skett i fråga om gruvlagens tillämpning.

Styrelsens förslag i denna del avser dock icke, att någon ändring för närvarande skall ske i fråga om länsstyrelsernas och polismyndigheternas tillståndsgivning enligt förordningen eller allmänna tillsyn över efterlevnaden av förordningens bestämmelser.

I detta sammanhang finner styrelsen sig böra ånyo beröra frågan om sprängämnesinspektionens ställning. Det samarbete i fråga om arbetarskyddet på området, som måste förefinnas mellan tillsynsorganen, är otvivelaktigt av sådan omfattning och betydelse, att en bättre samordning av tillsynsverksamheten mellan sprängämnesinspektionen och den allmänna yrkesinspektionen liksom vissa övriga specialinspektioner inom yrkesinspektionen är nödvändig. De skäl, som styrelsen anfört i sitt ovannämnda utlåtande om brandfarliga varor, tala även härför. Detta torde sannolikt kunna åstadkommas endast genom att sprängämnesinspektionen mera direkt knytes till den centrala arbetarskyddsmyndigheten. Denna fråga torde böra närmare utredas.

Flera remissinstanser behandlar frågan om bevakande av brandskyddssynpunkter i ärenden rörande explosiva varor. Därvid anför *överståthållarämbetet*, att i förordningen bör angivas, att brandchefen skall medverka i tillsynen. Samma yrkande framföres av *statens brandinspektion*, som vidare framhåller, att det är av vikt, att ett nära samråd äger rum mellan polis- och brandmyndighet. Behovet därav har icke kommit till tillfredsställande uttryck i förslaget. Inspektionen fortsätter:

Visserligen har brandchefen i sin egenskap av brandsyneförrättare möjlighet — och skyldighet — att ägna uppmärksamhet åt frågor som sammanhänger med förvaringen m. m. av brandfarliga (och explosiva) ämnen och kan rent formellt genom föreläggande kräva de åtgöranden som han ur brandförsvarsynpunkt finner påkallade. Nu strävar emellertid den moderna lagstiftningen så långt möjligt att hålla isär de olika områden som göres till föremål för lagstiftning. Brandchefens handlande på byggnadsområdet betingas sålunda av de bestämmelser som finns på byggnadsområdet; så är även fallet i fråga om brandfarliga varor. I båda dessa fall har skapats garantier för att brandskyddets intresse beaktas bland annat genom ett nära samrådsförfarande. Man har nämligen velat undvika att brandchefen med stöd av brandlagstiftningen skall kunna handla »i konkurrens» med annan lagstiftning. Detta bör undvikas även på nu föreliggande område. För att så skall kunna ske krävs ett reglerat samrådsförfarande mellan polis- och brandmyndighet. Det är önskvärt att en föreskrift om sådant samråd kommer till uttryck i själva förordningen och icke endast i tillämpningsföreskrifterna. Motivet härför torde framgå av vad ovan sagts om brandförsvarets betydande intressen på det föreliggande området. I mera komplicerade fall särskilt på landsbygden, där brandchefen icke alltid kan antagas besitta

tillräckliga kvalifikationer, bör samråd i förekommande fall ske med vederbörande länsbrandinspektör. Då det gäller förekomsten av militära förråd av explosiva varor bör brandchefen erhålla kännedom därom, icke minst till skydd för den personal som deltagar i eventuell brandsläckning i sådant förråd.

Liknande synpunkter framföres i yttranden av *Tjänstemännens centralorganisation, Svenska kommunalarbetsareförbundet, Landsorganisationen, brandchefen i Stockholm, länsbrandinspektörerna i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Malmöhus, Örebro och Hallands län, Svenska brandbefälets riksförbund samt Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund.*

Brandchefen i Göteborg yttrar, att det i en exporthamn som Göteborg icke sällan händer, att järnvägsvagnar med betydande mängder sprängämne uppställas på bangård i avvaktan på lastning för sjötransport. Brandchefen anser med instämmande av *länsstyrelsen i Göteborg* det önskvärt med bestämmelser, som möjliggör effektiva skyddsåtgärder i dylika fall. *Svenska brandskyddsföreningen och Svenska brandkårernas riksförbund* anför liknande synpunkter.

Departementschefen. I organisationen för tillämpning av explosivvaruförordningen ingår kommerskollegium, länsstyrelserna och polismyndigheterna samt sprängämnesinspektionen. Kommerskollegium skall bland annat meddela erforderliga allmänna föreskrifter och anvisningar angående förordningens tillämpning. På länsstyrelserna och polismyndigheterna ankommer att avgöra olika tillståndsfrågor samt att utöva den allmänna tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om explosiva varor. Sprängämnesinspektionen skall lämna myndigheterna erforderligt tekniskt biträde vid tillämpningen av bestämmelserna samt därjämte själv medverka i tillsynen, särskilt över tillverkningen av explosiva varor. — Den närmare innebörden av myndigheternas olika uppgifter och befogenheter framgår av ett stort antal stadganden i förordningen. Av dessa skall här nämnas, att det jämlikt 52 § tillkommer länsstyrelse att medgiva undantag från transportföreskrifter, som meddelats av kommerskollegium.

Vid utredningen har övervägts, huruvida ändringar av organisationen är påkallade. Kommerskollegium har därvid funnit skäl icke föreligga att vidtaga annat än mindre jämkningar i vad som nu gäller. Vad beträffar kollegiets ställning anföres i utredningen, att kollegiets nuvarande befogenhet att meddela föreskrifter för transporter ombord på fartyg av explosiva varor av transportklass B, C och D efter sjöfartsstyrelsens inrättande bör överflyttas till nämnda myndighet i fråga om sjöfartsverkets fartyg och icke statliga fartyg samt till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet i fråga om andra statliga fartyg. Jämväl beträffande transporter på järnväg och med luftfartyg föreslås att befogenheterna att utfärda transportföreskrifter skall tilläggas vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, det vill säga järnvägsstyrelsen i fråga om statens järnvägar, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i fråga

om enskilda järnvägar och luftfartsstyrelsen i fråga om transport med luftfartyg. Vad angår länsstyrelsernas och polismyndigheternas ställning har kollegium icke funnit annan ändring påkallad än att — såsom jag anfört i avsnittet om tillverkning av sprängämne på förbrukningsställe — länsstyrelse skall kunna förklara, att dess befogenhet att meddela tillstånd till laddning av handvapenammunition helt eller delvis skall tillkomma även polismyndighet. Såvitt gäller sprängämnesinspektionen har kommerskollegium slutligen funnit, att i förordningen om explosiva varor bör intagas stadganden, att inspektionen skall äga tillhandagå allmänheten med råd och anvisningar samt att inspektionen såsom tillsynsmyndighet skall föranstalta om rättelse, där mot bestämmelserna stridande förhållande finnes föreligga, i första hand genom anvisning till den felande och i andra hand genom anmälan till tillståndsmyndigheten eller, om tillstånd icke meddelats, till polismyndigheten.

I likhet med kollegium anser jag, att några mera betydande ändringar av nuvarande organisation icke är påkallade. Såsom föreslagits i utredningen synes sålunda såvitt gäller kommerskollegium icke påkallat att vidtaga ändringar annat än i fråga om befogenheten att utfärda föreskrifter beträffande vissa transporter. Ändringarna torde emellertid icke böra omfatta befordran av explosiva varor med luftfartyg. I fråga om sådan befordran föreskrives nämligen redan nu i 53 § sista stycket att vad därom är särskilt stadgat skall gälla. Sådana stadganden har också utfärdats av luftfartsstyrelsen, som med stöd av gällande luftfartskungörelse äger meddela transportföreskrifter efter samråd med kommerskollegium. Då någon saklig ändring härvidlag icke åsyftats eller erfordras, torde de av kollegium föreslagna nya bestämmelserna böra begränsas att gälla transporter till lands och sjöss. Såsom sjöfartsstyrelsen föreslagit synes vidare den modifieringen av utredningsförslaget böra vidtagas, att styrelsen beträffande de statliga fartygen får befogenhet att meddela transportföreskrifter icke blott för sjöfartsverkets fartyg utan även för övriga statliga fartyg. Jag förutsätter emellertid, att sjöfartsstyrelsen därvidlag kommer att samråda med vederbörande förvaltningsmyndigheter.

För att trygga erforderlig samordning av föreskrifter för olika transporter har i förslaget upptagits ett stadgande om samråd mellan kommerskollegium och andra myndigheter. Vid detta samarbete bör beaktas, att de föreskrifter, som skall gälla för transporter inom landet, i största möjliga utsträckning anpassas till vad som skall gälla vid internationella transporter. Med anledning av vad som anförts under remissbehandlingen vill jag framhålla, att de av utredningen förordade ändringarna icke kommer att medföra någon förändring i vad som nu gäller i fråga om förpackning och märkning av explosiv vara vid försändning till eller från främmande land. Detta framgår även av kollegiets förslag till ny tillämpningskungörelse, 48 § samt 19 och 20 §§ punkten B.

Enligt nuvarande regler har länsstyrelse rätt att medgiva undantag från de transportföreskrifter, som meddelats av kommerskollegium. Stadgandet

härom har tillkommit med tanke på näringslivets behov. Det synes icke föreligga anledning att slopa denna dispensmöjlighet i samband med att kommerskollegiets nuvarande befogenhet överflyttas på olika centrala förvaltningsmyndigheter. Nämda befogenhet att meddela transportföreskrifter gäller beträffande varor, som tillhör transportklasserna B, C eller D. Sjöfartsstyrelsen har ifrågasatt, att befogenheten också skall gälla vara, som hänförs till transportklass A. För sådan vara gäller för närvarande, att den icke må transporterats, om ej tillstånd meddelats av länsstyrelsen i det län, varifrån transporten utgår. Sådant tillstånd skall förbindas med de villkor och föreskrifter, som i varje särskilt fall finnes erforderliga. Enligt min mening synes denna reglering böra följas även framdeles. Med hänsyn till ifrågavarande ämnens högekänslighet torde det nämligen icke vara lämpligt att fastställa några generella föreskrifter för transport av sådana varor. Skulle det någon gång förekomma, att explosiv vara av transportklass A införes till riket med fartyg, torde med stöd av 49 § explosivvaruförordningen erforderliga föreskrifter få meddelas av länsstyrelsen i det län, inom vars gränser fartyget först kommer att uppehålla sig.

Beträffande kompetensfördelningen mellan länsstyrelserna och de lokala polismyndigheterna innebär de nuvarande reglerna, att polismyndighet är tillståndsmyndighet i det övervägande antalet ärenden. Under remissförfarandet har yrkats, att beslutanderätten i ytterligare några grupper av ärenden skulle överflyttas från länsstyrelserna till polismyndigheterna. Frågan om en ytterligare decentralisering torde emellertid lämpligen böra anstå till dess att statsmakterna fattat beslut i fråga om polisväsendets gestaltning efter förstatligandet.

Under remissbehandlingen av utredningen har framställts förslag, att i förordningen skulle upptagas regler om samrådsförfarande mellan polis- och brandmyndighet samt om brandchefs medverkan vid tillsyns utövande. Bestämmelser om vilka myndigheter som skall höras innan olika ärenden avgöres finnes nu i 58 § 1 mom. explosivvaruförordningen. I fråga om brandskyddet föreskrives, att då brandskyddssynpunkter föranleder därtill brandchefen skall beredas tillfälle att yttra sig. Vidare gäller i fråga om avsyning av olika anläggningar att förrättningen alltid skall ske i samråd med brandchefen, därest icke länsstyrelsen annorlunda förordnat. Då sagda bestämmelser innebär skyldighet för vederbörande myndighet att höra brandchef i alla ärenden, där denne har intressen att bevaka, torde redan nuvarande ordning medföra att brandskyddssynpunkterna blir vederbörligen beaktade. Något praktiskt behov av att ändra de nuvarande reglerna föreligger därför ej.

I fråga om sprängämnesinspektionen har av några remissinstanser yrkats, att en utredning skulle verkställas om överflyttning av inspektionen från kommerskollegium till arbetarskyddsstyrelsen. Som skäl härför har främst åberopats, att det ej synes rationellt och från arbetarskyddssynpunkt effektivt att två tillsynsmyndigheter, yrkesinspektionen och sprängämnesinspektionen, vilka med hänsyn till verksamhetens art och syfte har i stort sett samma arbetsuppgifter, är underställda skilda centrala verk. Med anledning

av dessa önskemål vill jag framhålla, att sprängämnesinspektören i sin egen-
skap av specialinspektör är ett organ, genom vilket yrkesinspektionen övar
tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagstiftningen. Sprängämnesinspek-
tören är sålunda i sin verksamhet på arbetarskyddslagstiftningens område
redan nu underställd arbetarskyddsstyrelsen. Motsvarande arrangemang
med specialinspektör återfinnes för övrigt inom flera andra arbetsområden.
Vidare bör beaktas att de ärenden, som föranledes av arbetarskyddslagen
och som sprängämnesinspektören har att taga befattning med, endast ut-
gör en mindre del av sprängämnesinspektionens samlade verksamhet. In-
spektionens övriga och alltså mest omfattande arbetsuppgifter gäller främst
olika delar av handeln och industrien, varför det ter sig följdriktigt, att in-
spektionen är underställd kommerskollegium, som ju har väsentliga förvalt-
ningsuppgifter beträffande näringslivet. I överenstämmelse härmed har ock-
så statsmakterna handlat så sent som under 1961. Detta år framlades för
riksdagen förslag till förordning om brandfarliga varor. Till grund för för-
slaget låg uppfattningen att sprängämnesinspektionen skulle bestå med
oförändrad organisatorisk ställning. I grundläggande hänseenden utforma-
des förordningen utifrån denna förutsättning. Under riksdagsbehandlingen
framställdes icke någon erinran mot den ståndpunkt, som i propositionen
intagits i denna fråga. Förordningen om brandfarliga varor trädde i kraft
den 1 januari 1963. Av angivna skäl kan en omprövning av sprängämnes-
inspektionens organisatoriska ställning icke för närvarande anses påkallad.
Jag vill emellertid understryka det angelägna i att de viktiga frågorna om
arbetarskyddet blir föremål för ett kontinuerligt samråd mellan de olika
myndigheter, som är verksamma på explosivvaruområdet.

XI. Övriga ändringsförslag m. m.

Utöver vad som tidigare omnämnts upptar departementsförslaget änd-
ringar i fråga om 32, 35, 38 och 61 §§. Ändringen i den förstnämnda para-
grafen sammanhänger med det förut omnämnda förslaget att begreppet
handförråd skall utgå ur 41 §. Förändringarna i 35 och 38 §§ är orsakade
av att en ökad användning av detonerande stubin medfört yrkanden att detta
varuslag skall få ingå i mindre förbrukningsförråd samt större kvantitet
därav än hittills i större förbrukningsförråd. Dessa önskemål har kunnat
tillgodoses, sedan det befunnits, att varuslaget är mindre farligt än man ti-
digare antagit. Då bestämmelserna om kringföringsförråd anknyter till 35
och 38 §§, får ändringarna betydelse också för sådana förråd. Motsvarande
ändring såvitt gäller varuslaget detonerande stubin har också upptagits i
41 §. Vad slutligen angår 61 § innebär departementsförslaget, att straffbe-
stämmelserna utvidgas att gälla överlåtelse och transport av sprängämne,
som jämlikt 10 § skall få tillverkas på förbrukningsställe.

Jag vill i förevarande sammanhang omnämna, att kommerskollegium i
sin utredning redovisat vissa överväganden i fråga om regleringen av till-

verkningen av och handeln med pyrotekniska varor. De gällande bestämmelserna härom är utfärdade av kommerskollegium genom kungörelse den 6 juli 1959 och trädde i kraft den 1 juli 1960. Föreskrifterna innebär restriktioner i skilda hänseenden. Vissa pyrotekniska varor får icke tillverkas eller försäljas. Andra varor får förvärfvas endast av person, som uppnått viss ålder; för inköp av varorna kan också gälla särskilda kvotbestämmelser. Enligt kollegiets åsikt föreligger icke anledning att för närvarande ändra dessa bestämmelser, vilka avses att i sak oförändrade överföras till den nya tillämpningskungörelsen. Kollegiets uppfattning att anledning icke finnes att ändra nuvarande föreskrifter delas av flertalet remissinstanser. För egen del ansluter jag mig till kollegiets mening; uppenbarligen har de senast meddelade föreskrifterna varit väl ägnade att förebygga vissa tidigare olägenheter. Enligt min åsikt föreligger alltså icke skäl att ändra den nuvarande regleringen beträffande pyrotekniska varor. Jag förutsätter dock, att kommerskollegium även framgent med uppmärksamhet följer frågan om behovet av åtgärder på detta område. — Kommerskollegium har vidare i utredningen framlagt förslag om att nuvarande rätt till hemladdning av ammunition till gevär skulle utsträckas att gälla även ammunition till fickvapen. Flertalet remissinstanser har ställt sig kritiska till förslaget och därvid framhållit, att detta icke överensstämmer med vad som gäller enligt vapenförordningen och att det med hänsyn till fickvapnens speciella karaktär icke är tillrådligt att mildra gällande bestämmelser. Med hänsyn till denna kritik har några nya bestämmelser om rätt till hemladdning av ammunition till vapen ej upptagits i departementsförslaget. — I utredningen har slutligen framlagts förslag till ändrade bestämmelser om explosiv varas förklarande som militär explosiv vara. Innebörden av en sådan förklaring är, att varan undantages från civil förbrukning. Kollegiets förslag har tillkommit i syfte att underlätta den civila användningen av olika explosiva varor. Mot denna tanke torde i och för sig intet vara att erinra. Man kan emellertid redan enligt nuvarande ordning begära tillstånd till civil förbrukning av militära explosiva varor. Det framgår icke av utredningen, att denna möjlighet skulle vara otillräcklig eller olämpligt utformad. Ej heller har under remissförfarandet framkommit någon omständighet som pekar i denna riktning. Det synes sålunda icke föreligga något praktiskt behov av den utav kollegium föreslagna ändringen, och jag är därför icke beredd att nu tillstyrka, att explosivvaruförordningen ändras i överensstämmelse med kollegiets intentioner.

Under remissbehandlingen av utredningen har framförts önskemål att handlingar, som inges till myndighet i ärenden om tillstånd till tillverkning av explosiva varor, icke skulle vara tillgängliga för offentligheten. Med anledning härav vill jag nämna, att bestämmelser, som reglerar ifrågavarande spørsmål, meddelats med stöd av 21 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. Om bestämmelsernas innehåll må här hänvisas till kungörelse den 20 november 1953 (nr 682).

XII. Departementschefens hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition inhämta riksdagens yttrande över det inom handelsdepartementet utarbetade förslaget till *förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Nils van der Heeg